

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Економіка, менеджмент та комерційна діяльність»

Допущена до захисту:

Завідувач кафедри економіки,
менеджменту та комерційної
діяльності, канд. екон. наук, доцент

_____ Тетяна РЯБОВОЛИК

«12» червня 2024 р.

(протокол засідання кафедри ЕМ та КД
№15 від «12» червня 2024 р.)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему:

«Управління рентабельністю діяльності на підприємстві»

Виконала: здобувачка вищої освіти
4 курсу, групи МЕ-20

ОПП «Менеджмент»

спеціальності 073 «Менеджмент»

_____ Софія НЕЧИПОРЕНКО

Керівник: канд. екон. наук, доцент

_____ Ольга В'ЮНИК

Рецензент: докт. екон. наук, проф.,
завідувач кафедри ФБСС

_____ Володимир СИБІРЦЕВ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	7
1.1. Рентабельність підприємства: сутність та роль у сучасних умовах	7
1.2. Особливості управління рентабельністю діяльності на підприємстві	11
1.3. Методичні підходи до оцінювання показників рентабельності на підприємстві	19
РОЗДІЛ 2. СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКА РІВНЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТОВ «МЕГАБУД-ЮА»	26
2.1. Оцінка загальних тенденцій функціонування ТОВ «МЕГАБУД-ЮА»	26
2.2. Аналіз динаміки показників фінансово-економічного стану підприємства	36
2.3. Оцінювання показників рентабельності діяльності підприємства ТОВ «МЕГАБУД-ЮА»	45
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МЕГАБУД-ЮА»	49
3.1. Пріоритетні напрями покращення підходів до управління рентабельністю діяльності підприємства	49
3.2. Управління прибутком як чинник підвищення рентабельності підприємства	55
3.3. Шляхи поліпшення інформаційно-аналітичного забезпечення управління рентабельністю в умовах цифровізації	59
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність теми роботи. У сучасних умовах від рівня рентабельності господарюючих суб'єктів залежать їх можливості здійснювати вкладення у свій розвиток та формувати власні конкурентні переваги на ринку. Водночас, тривала фінансово-економічна криза призвела до значного погіршення показників рентабельності більшості вітчизняних компаній. Як наслідок, діяльність таких підприємств є збитковою, що призводить до неможливості вчасно розрахувати за своїми зобов'язаннями, уповільнення темпів ділової активності, втрати ринків збуту та низки інших негативних економічних і соціальних наслідків. Тому, потребує уваги переосмислення підходів до управління рентабельністю, витратами і собівартістю продукції, їх оптимізації та ефективного використання прибутку. Отже, обрана тематика дослідження є вкрай актуальною та відповідає вимогам часу.

Широкий спектр питань, пов'язаних із управлінням рентабельністю підприємств та оцінюванням її рівня, знайшов відображення у наукових працях низки вітчизняних науковців, таких як: Аберніхіна І.Г., Базилінська О.Я., Батченко Л.В., Безрученко І.В., Брюховецький Я.С., Валенюк Н.В., Вірт М.Я., Вовк О.М., Гаватюк Л.С., Гаркуша С.А., Герєга О.В., Гончар Л.О., Гуцаленко Л.В., Данилейко Є.І., Данкевич А.Є., Дем'яненко Т.І., Джулай А.В., Дзюбенко О.М., Довжик О.О., Євтушенко В.А., Єжова Л.В., Єпіфанова І.Ю., Івахненков С.В., Ісіченко Є.Ю., Каминський П.Д., Кільницька О.С., Коваль О.М., Ковальчук А.М., Комісаренко Я.І., Крамар І.Ю., Курган Н.В., Куценко Т.М., Куцик П.О., Лебедева А.М., Лобанова Ю.Ю., Лясківська В.М., Мартинова В.В., Міліневська В.Д., Мішина С.В., Паламарчук Н.О., Панченко О.І., Пілат А.К., Попова О.О., Правдюк Н.Л., Пудичева Г.О., Сейсебаєва Н.Г., Смолякова А.А., Суботіна Г.О., Тешева Л.В., Титаренко В.В., Тітова Є.О., Ткачук В.І., Чайка Т.Ю., Чемчикаленко Р.А., Чуприна Л.В., Ярмач О.В. та ін.

Водночас, потребують більш ґрунтового дослідження питання покращення управління рентабельністю на засадах стратегічного підходу, оптимізації прибутку та раціоналізації інформаційного забезпечення.

Мета та завдання роботи. Метою дослідження є визначення особливостей управління рентабельністю діяльності господарюючого суб'єкта та обґрунтування пріоритетних напрямів підвищення рівня рентабельності у сучасних умовах.

Під час виконання кваліфікаційної роботи було поставлено і вирішено такі завдання:

- розглянути сутність та роль рентабельності підприємства у сучасних умовах;
- визначити особливості управління рентабельністю діяльності на підприємстві;
- систематизувати методичні підходи до оцінювання показників рентабельності на підприємстві;
- провести оцінку загальних тенденцій функціонування підприємства;
- здійснити аналіз динаміки показників фінансово-економічного стану підприємства;
- визначити стан та тенденції зміни показників рентабельності діяльності підприємства;
- обґрунтувати пріоритетні напрями покращення підходів до управління рентабельністю діяльності підприємства;
- навести заходи щодо управління прибутком в контексті підвищення рентабельності підприємства;
- розробити шляхи поліпшення інформаційно-аналітичного забезпечення управління рентабельністю в умовах цифровізації.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом роботи є процес управління рентабельністю діяльності підприємства. Предметом дослідження

виступають теоретико-методичні та практичні засади вдосконалення управління рентабельністю функціонування досліджуваної компанії.

Базою дослідження є Товариство з обмеженою відповідальністю «Мегабуд-ЮА».

Методи дослідження. Під час підготовки кваліфікаційної роботи було застосовано низку методів наукових досліджень, таких як: узагальнення, класифікації, систематизації, порівняння, коефіцієнтний метод, табличний і графічний методи.

Результати кваліфікаційної роботи. Елементи наукової новизни результатів роботи полягають у:

- забезпеченні подальшого розвитку методичних підходів до оцінювання рентабельності діяльності підприємства із застосуванням низки ключових показників;
- удосконаленні підходів щодо управління рентабельністю діяльності підприємства на основі застосування стратегічного підходу, виявлення резервів, управління прибутком та покращення інформаційного забезпечення управлінської діяльності.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у можливості впровадження наведених напрямів поліпшення управління рентабельністю у господарській діяльності досліджуваної компанії.

Апробація та висвітлення результатів: за результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези доповіді на тему: «Методичні підходи до оцінювання рентабельності діяльності підприємств» (матеріали X Обласної науково-практичної конференції учнів та здобувачів вищої освіти «Сучасний стан економіки України: проблеми та перспективи розвитку», м. Кропивницький, 19 квітня 2024 р.).

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Вона викладена на 69 сторінках, а її основний зміст – на 64 сторінках, містить 42 рисунки, 3 таблиці, 38 літературних джерел та 5 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Рентабельність підприємства: сутність та роль у сучасних умовах

Одним із ключових узагальнюючих показників ефективного функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта є рівень рентабельності його діяльності. Складні умови воєнного стану, тривала фінансово-економічна та соціально-політична криза в Україні актуалізують питання підтримання стійкості й покращення господарської діяльності вітчизняних підприємств, установ та організацій, забезпечення прийняттого рівня їх рентабельності для відновлення й подальшого розвитку на інноваційних засадах, отже, обрана тематика дослідження є актуальною в умовах сьогодення.

У загальному значенні рентабельність доцільно розуміти як «узагальнюючий відносний показник ефективності діяльності, який дає змогу оцінити розмір прибутку на кожен гривню, вкладену в роботу суб'єкта господарювання і виступає індикатором стабільного та успішного його функціонування» [28].

Гаватюк Л.С. вважає, що рентабельність – це «один з основних індикаторів, який характеризує ефективність фінансово-економічного механізму та прибутковість діяльності, відображає міру використання наявних виробничих ресурсів, рівень віддачі витрат, а також адекватність системи управління та доцільність управлінських заходів у процесі функціонування підприємств будь-яких форм власності» [7].

Тітова Є.О. та Сейсебаєва Н.Г. трактують рентабельність як «показник ефективності підприємства, що виражає відносну величину прибутку і що характеризує ступінь віддачі засобів, використовуваних у виробництві» [34].

Спіфанова І.Ю., Безрученко І.В., Паламарчук Н.О. відзначають, що «рентабельність як показник дає уявлення про достатність (недостатність)

прибутку порівняно з іншими окремими величинами, що впливають на виробництво, реалізацію і взагалі на фінансово-господарську діяльність підприємства» [15].

Чайка Т.Ю., Мартинова В.В., Ісіченко Є.Ю. наводять наступне визначення: «коефіцієнти рентабельності – група фінансових метрик, які використовуються для оцінки здатності бізнесу генерувати прибуток стосовно пов'язаних з його отриманням: продажів (виручки, доходів); активів; ресурсів; потоків» [35].

Рентабельність характеризує відповідність суб'єкта господарювання ринковим умовам провадження діяльності, його спроможність задовольняти запити клієнтів за одночасного формування відповідного обсягу прибутку, що відповідає потребам власників і інвесторів [38].

Дем'яненко Т.І. констатує наявність низки подібних за економічним змістом індикаторів оцінювання економічної ефективності функціонування компаній, що відображено на рис. 1.1 [11]. Такими критеріями можуть виступати як рентабельність, так і вартість підприємства, відсоток виконання плану роботи тощо.

Рисунок 1.1 – Альтернативні критерії оцінювання економічної ефективності господарюючого суб'єкта

Джерело: [11]

Беручи до уваги економічну сутність рентабельності, варто навести її роль в процесі розвитку суб'єктів господарювання:

- можливість накопичувати власний капітал підприємства;

- підвищення інвестиційної активності і привабливості для потенційних інвесторів компаній з високим рівнем рентабельності;
- зростання можливостей освоєння нових ринків завдяки рентабельній господарській діяльності;
- недопущення затримок у виконанні власних фінансових і господарських зобов'язань;
- вагома суспільна роль завдяки участі у наповненні бюджету та економічному розвитку територій і країни в цілому [28].

Чемчикаленко Р.А. та Смолякова А.А. відзначають, що в умовах сучасних реалій вкрай актуальними є потреби у створенні умов для довгострокової життєздатності підприємств, формуванні та підтриманні на належному рівні власних конкурентних переваг, зміцнення ринкових позицій компаній. При цьому, реалізувати жодне з наведених завдань неможливо без ґрунтовної політики керування прибутком і рентабельністю в процесі провадження господарської діяльності. Водночас, стрімкі й непередбачувані зміни умов господарювання компаній вимагають не лише всебічного аналізу змін, що мають місце у сфері управління рентабельністю господарської діяльності, але й швидкої та креативної реакції на появу викликів зовнішнього та внутрішнього характеру [36].

Базілінська О.Я. й Панченко О.І. наголошують, що за умов нестабільної економічної ситуації господарюючі суб'єкти вимушені функціонувати, спираючись передусім на власні ресурси і можливості, отже, поряд із прагненням максимізувати обсяг прибутку, компанії мають піклуватися про досягнення оптимального співвідношення між власними доходами і витратами. Аналіз ключових індикаторів рентабельності слугує базисом для операційної, фінансової й інвестиційної політики суб'єкта господарювання. Так, досягнутий рівень рентабельності чинить прямий вплив на генерування і використання капіталу компанії. Отже, індикатори рентабельності фірми виступають основою для ухвалення конструктивних рішень стосовно доцільності здійснення інвестицій у подальший розвиток [3].

Отже, місце рентабельності (прибутковості) як одного з найважливіших індикаторів ефективності функціонування господарюючого суб'єкта може бути проілюстровано наступним чином (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Місце рентабельності в системи подібних категорій ефективності функціонування господарюючого суб'єкта

Джерело: [11]

Спіфанова І.Ю., Безрученко І.В., Паламарчук Н.О. підкреслюють, що у ринкових умовах вкладення фінансових ресурсів відбувається на основі врахування критерію максимізації розміру прибутку. Так, управлінський персонал і власники компаній здійснюють ґрунтовний аналіз доцільності прийнятих господарських рішень щодо управління грошовими засобами, співставляючи витрати і прибуток. При цьому, фінансові ресурси завжди характеризуються обмеженим обсягом, а отриманий розмір прибутку становить надзвичайно важливий фінансовий ресурс, що надає змогу здійснювати нові вкладення коштів та одержувати у майбутньому новий прибуток [15].

Погоджуємося з твердженням Каминського П.Д. щодо того, що в економічному сенсі прибуток і рентабельність суб'єкта господарювання слугують не лише оціночними показниками. Вони також виконують відповідні важливі функції: облікову, стимулюючу та бюджетоутворюючу (рис. 1.3) [17].

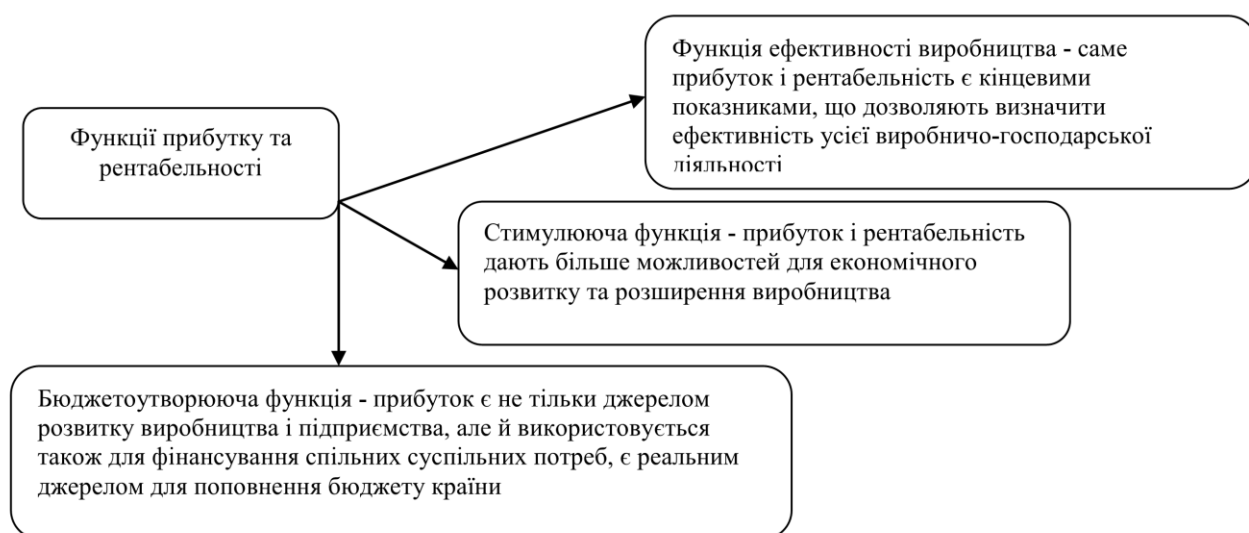

Рисунок 1.3 – Систематизація основних функцій прибутку та рентабельності підприємства

Джерело: [17]

Кільницька О.С., Ткачук В.І., Єжова Л.В. відзначають, що розробляючи стратегію розвитку суб'єктів господарювання, власну політику ціноутворення й поведінки на ринку, управлінці і власники компаній формують перелік перспективних напрямів функціонування, керуючись прагненням забезпечити оптимальне використання ресурсів, зменшити обсяги витрат та підвищити розмір доходів і рівень рентабельності у поточній і довгостроковій перспективах [18].

Отже, рентабельність виступає одним із найважливіших показників, що характеризують ефективність функціонування господарюючих суб'єктів у сучасних ринкових умовах, тому раціональний підхід до управління нею є пріоритетним завданням управлінців.

1.2. Особливості управління рентабельністю діяльності на підприємстві

Беручи до уваги наявні на сьогодні результати функціонування багатьох вітчизняних компаній, варто відзначити недостатній та часто вкрай низький рівень рентабельності або ж збитковість їх господарської діяльності, що

зумовлено, передусім, негативним впливом чинників зовнішнього оточення. Так, значна частка господарюючих суб'єктів у нинішніх кризових умовах унаслідок високої собівартості виготовлення продукції не мають можливості одержувати достатній обсяг прибутку від її реалізації [28].

Розглядаючи специфіку управління рентабельністю, варто чітко усвідомлювати, які саме чинники здійснюють вплив на зазначений показник. Сукупність таких чинників традиційно може бути класифікована як внутрішні і зовнішні. Зовнішні чинники, що визначають рівень рентабельності суб'єкта господарювання, не залежать напряду від його діяльності. Вони являють собою існуючу державну політику у сфері регулювання економічних процесів, оподаткування, цінову політику країни, політику формування доходів держави, умови доступу до одержання кредитних засобів, інфляційні процеси тощо [7].

Внутрішні чинники рентабельності функціонування господарюючих суб'єктів систематизовано за допомогою рис. 1.4.

Рисунок 1.4 – Внутрішні чинники рентабельності господарюючого суб'єкта

Джерело: [7]

Отже, основними внутрішніми чинниками рентабельності компаній виступають:

- технології (застосування в процесі господарської діяльності новітніх технологій, включаючи засоби автоматизації та інформатизації);
- устаткування (сучасність обладнання, оптимальні режими змінності його використання, ритмічність завантаження устаткування в часі, дотримання термінів експлуатації, якісне ремонтне обслуговування);

- матеріали та енергія (оптимальний обсяг запасів і надійність джерел постачання ресурсів, мінімізація витрат матеріалів і енергії, запровадження ресурсоощадливих та ресурсозберігаючих підходів);
- виробни (належна якість продукції та її естетичне оформлення, досягнення оптимального балансу між ціною, місцем і часом пропонування власної продукції чи послуг на ринку);
- працівники (продуктивність праці персоналу, професійний рівень, наявність механізмів мотивації, сприятливий клімат у колективі);
- організація (якість управлінських процесів, оптимальна система делегування повноважень, дотримання норм керованості, спільні цілі трудового колективу);
- методи роботи (здійснення оцінки робочих місць, атестація, новітні підходи, зростання професійного рівня кадрів);
- стиль управління (професійність і компетентність управлінських кадрів, дотримання етичних норм поведінки у колективі) [7].

Аберніхіна І.Г., Валенюк Н.В., Суботіна Г.О. цілком слушно акцентують увагу, що загалом можливості збільшення рівня рентабельності на підприємстві визначається багатьма факторами, у першу чергу, якістю управлінської системи, ефективними підходами до використання всіх видів ресурсів, налагодженістю відносин з усіма контрагентами (споживачами, постачальниками, фінансовими установами тощо) та дотриманням розрахунково-платіжної дисципліни. Ключовими чинниками збільшення прибутковості діяльності компаній виступають нарощування обсягів виготовлення і реалізації продукції, сприяння підвищенню продуктивності праці персоналу, імплементація новітніх науково-технічних досягнень, мінімізація розміру собівартості, підвищення якісних характеристик продукції чи послуг [1].

В процесі управління рентабельністю компанії важливо розуміти та використовувати сучасні підходи до управлінської діяльності. Такими підходами, як бачимо з рис. 1.5, є: системний, комплексний, процесний,

ситуаційний, а також маркетинговий (важливий в контексті орієнтованості на функціонування в умовах ринку).

Рисунок 1.5 – Сучасні підходи до організації управління рентабельністю на підприємстві

Джерело: [11]

Отже, задля підвищення показників рентабельності, суб'єкти господарювання повинні застосовувати гнучкі й раціональні підходи до планування власних доходів і витрат, нарощувати наявні виробничі потужності,

сприяти технологічній модернізації та оновленню обладнання, запроваджувати новітні досягнення у сфері інформаційно-комп'ютерних технологій, працювати над залученням інвестиційних коштів, поліпшувати якість менеджменту, у тому числі, інструментів управління рентабельністю [3].

Концептуальну схему механізму управління рентабельністю на рівні господарюючого суб'єкта відображено на рис. 1.6.

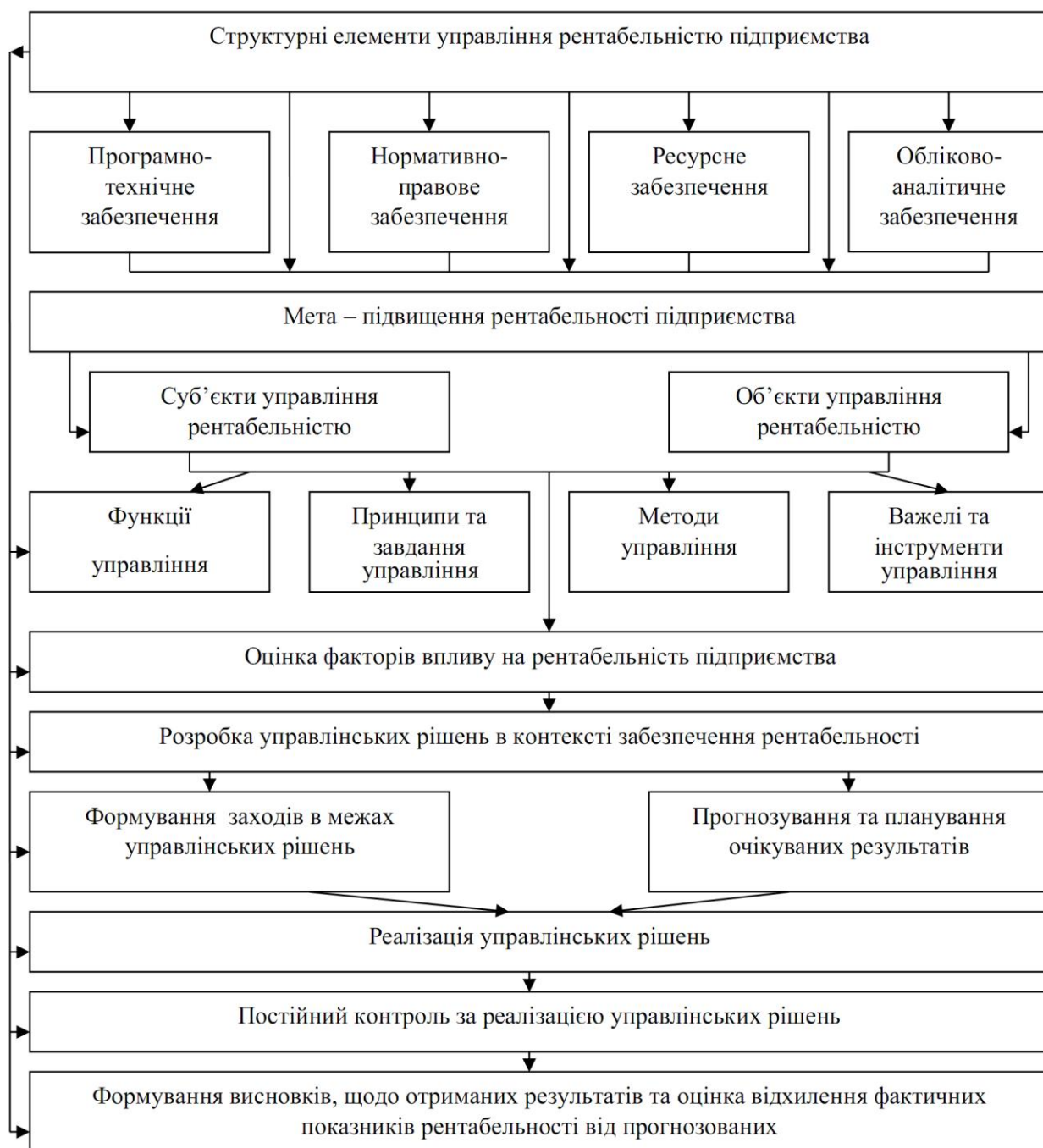

Рисунок 1.6 – Схема механізму управління рентабельністю господарюючого суб'єкта

Такий механізм містить відповідні елементи, мету, суб'єкти і об'єкти, функції, принципи, завдання, методи, важелі, інструменти тощо.

Стратегічний підхід до управління рентабельністю господарюючих суб'єктів має відбуватися комплексно, здійснюючи ефективне керування всіма видами та напрямками діяльності, включаючи реалізацію ключових функцій та врахування об'єктів управлінського впливу. Найбільш важливими функціями в процесі управління рентабельністю виступають: планування і прогнозування, аналіз, організація, мотивація, регулювання, контроль. Об'єктами управлінської діяльності при цьому виступають: організаційна структура компанії, людські ресурси, фінансові ресурси, матеріально-технічні та інформаційні ресурси, технологічні процеси виробництва тощо [13].

Як відзначають Довжик О.О. та Гаркуша С.А., забезпечення обліку і розподілу витрат у розрізі видів продукції підвищує роль контрольних функцій під час керування витратами господарської діяльності, переорієнтовуючи діяльність компаній на оптимізацію власної фінансової результативності. Вихідні дані обліку витрат мають детально аналізуватися й застосовуватися в процесі загальної оцінки результуючих показників функціонування фірми, виступати підґрунтям для формулювання управлінських дій, націлених на забезпечення контролю виконання планових завдань у межах як окремих підрозділів, так і компанії в цілому [13].

Стосовно принципів управління рентабельністю діяльності суб'єктів господарювання, варто виокремити такі найголовніші з-поміж них:

- гнучкість – здатність своєчасно ідентифікувати потенційні загрози зменшення рентабельності внаслідок впливу чинників зовнішнього оточення та обґрунтувати шляхи їх подолання;
- терміновість – спроможність запроваджувати управлінські заходи, орієнтовані як на короткострокову, так і на довгострокову перспективу;
- обґрунтованість – кожне управлінське рішення у сфері управління рентабельністю має базуватися на результатах відповідних розрахунків та їх ґрунтового аналізу;

– системність – під час розроблення рішень у сфері забезпечення рентабельності функціонування доцільно брати до уваги всі напрями діяльності компанії, рівень її ресурсного забезпечення, наявну політику збуту, дії основних конкурентів на ринку та ін.;

– нормативна відповідність – методи, важелі та інструментарій управління рентабельністю мають відповідати та не суперечити чинним законодавчо-нормативним вимогам;

– дієвість – розроблені управлінські рішення мають супроводжуватися подальшою їх практичною реалізацією і сприяти отриманню бажаних результатів;

– диференційованість – в процесі управління рентабельністю варто розглядати альтернативні варіанти управлінських рішень та обирати найбільш прийнятні з них у конкретних умовах, гнучко застосовувати диференційовані заходи управлінського впливу [28].

На рис. 1.7 узагальнено основні етапи управління рентабельністю діяльності господарюючих суб'єктів.

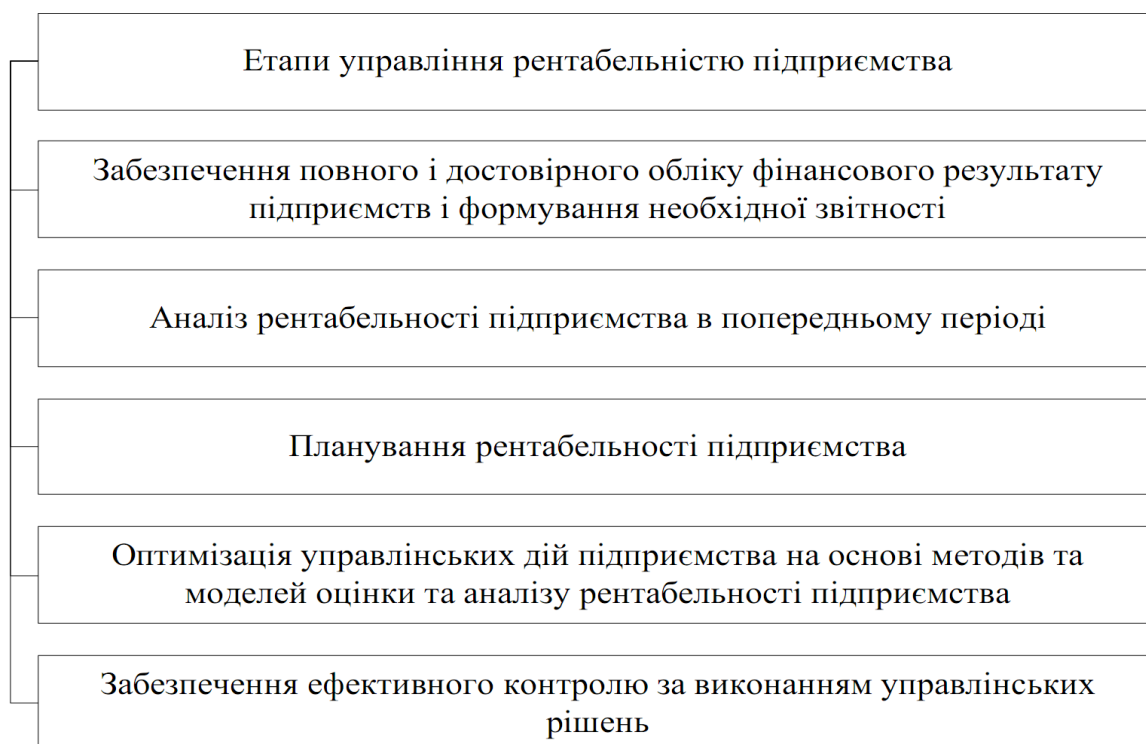

Рисунок 1.7 – Основні етапи управління рентабельністю підприємства

Джерело: [11]

Зауважимо, що роль інформаційного забезпечення в процесі управління рентабельністю діяльності компаній є надзвичайно високою. За визначенням Савченко В.М., Смірної І.В., Смірної Н.В., інформаційне забезпечення «охоплює сукупність первинних і зведених даних, організацію збереження накопиченої інформації, способи її подання та методи перетворень, правила організації банку даних, методики кодування та пошуку інформації» [31].

Правдюк Н.Л. констатує, що в контексті одержання підприємством відповідних економічних результатів та підтримки власних конкурентних переваг на ринку варто акцентувати увагу на якості інформаційного забезпечення процесу управління рентабельністю. Так, якість і доступність потрібної аналітичної інформації дозволяє господарюючим суб'єктам гнучко та ефективно реагувати на зміни запитів ринку [29].

Концептуальну модель обліково-аналітичного забезпечення (яке виступає складовою загальної системи інформаційного забезпечення управлінської діяльності та дозволяє забезпечувати потреби зацікавлених сторін в інформації) у сфері управління рентабельністю представлено на рис. 1.8. Ця модель містить мету, об'єкти, складові та очікувані результати.

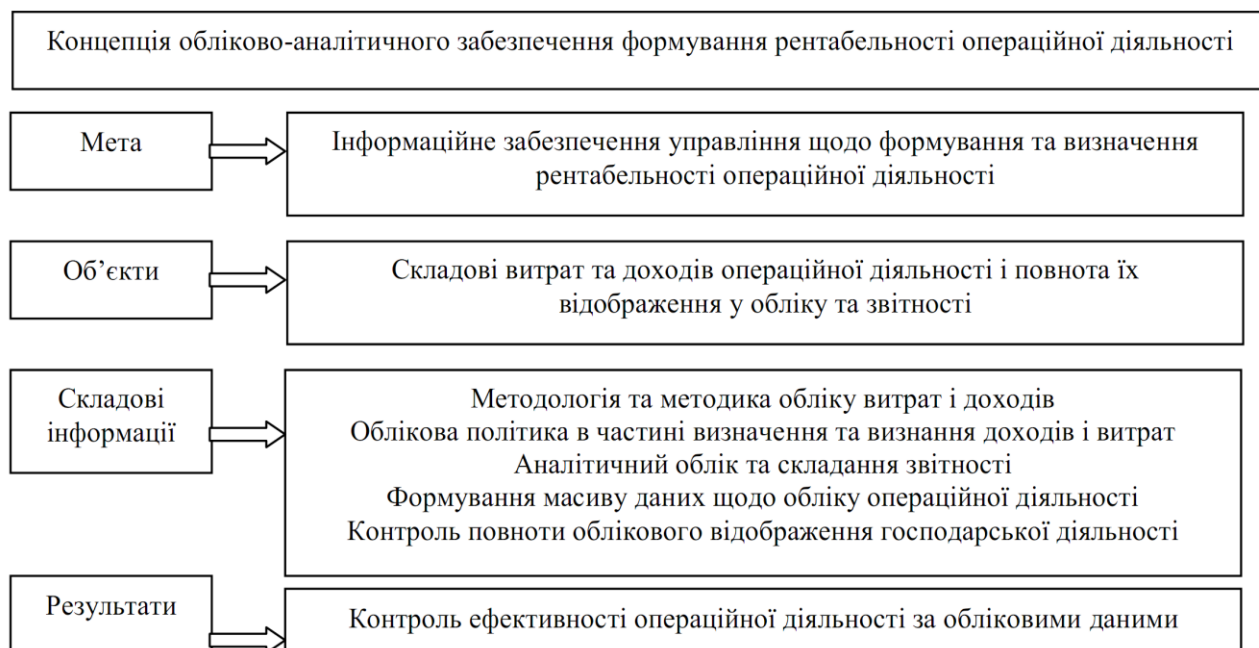

Рисунок 1.8 – Модель обліково-аналітичного забезпечення управління рентабельністю господарюючого суб'єкта

Джерело: [29]

Цілком слушним є твердження, що інформаційно-аналітичне забезпечення не має обмежуватися виключно простим накопиченням інформаційних ресурсів. Його завдання полягають у повному задоволенні інформаційних запитів посадових осіб компанії у сукупності даних, забезпеченні збирання, опрацювання, ґрунтового аналізу та використання релевантної інформації, впровадження моніторингу у поточному і стратегічному вимірах [26].

Актуальними принципами формування інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності виступають безперервність, маневреність, ефективність, багатоваріантність, науковість, ієрархічність, гнучкість, зворотний зв'язок [25].

Джерелом інформації для обчислення показників рентабельності виступають дані фінансового обліку. Водночас, важливою для підприємств у сучасних умов є наявність дієвої системи управлінського обліку. Під управлінським обліком розуміється «система збору та аналізу інформації про діяльність підприємства, яка повно й об'єктивно відображає результати його господарських операцій і орієнтована на потреби керівництва та власників компанії» [32].

Надійне інформаційне підґрунтя дозволяє менеджерам у подальшому ухвалювати більш обґрунтовані управлінські рішення, розробляти та реалізовувати відповідні заходи, оптимізувати процедури контролю за рівнем рентабельності. Раціональний підхід до управління рентабельністю передбачає обов'язкове застосування методів оцінки її рівня.

1.3. Методичні підходи до оцінювання показників рентабельності на підприємстві

Відзначимо, що «показники рентабельності визначаються в коефіцієнтах або у відсотках і показують частку прибутку в кожній грошовій одиниці витрат» [16]. Окрім того, коефіцієнти рентабельності виступають «основними

якісними показниками, що відображають економічну ефективність підприємства, його фінансовий стан, успіхи та можливості у виконанні розробленої програми економічного та соціального розвитку» [38].

Усі показники рентабельності ґрунтуються на врахуванні обсягу прибутку підприємства, який є одним із найважливіших показників результативності функціонування господарюючого суб'єкта. Так, прибуток може бути охарактеризований як «результат діяльності підприємства, що визначається шляхом порівняння сукупних доходів та витрат, є основою економічного та соціального розвитку фірми та держави» [6].

Лебедева А.М. зауважує, що ключовими завданнями під час аналізу рентабельності суб'єкта господарювання виступають:

- оцінювання ефективності функціонування компанії у поточний період часу;
- ідентифікація змін рівня рентабельності упродовж досліджуваного часового проміжку;
- ідентифікація міри впливу різних чинників на зміну показників рентабельності;
- ідентифікація наявних резервів підвищення рівня рентабельності у майбутній період часу [24].

Сукупність методів оцінки ефективності результатів діяльності суб'єкта господарювання складають:

- методи моделювання прибутку (нормативний, аналітичний, методи беззбитковості, факторний аналіз, екстраполяція, аналіз асортименту);
- методи маржинального аналізу доходу (визначення абсолютного та відносного виробничого важелю, метод «директ-костингу»);
- методи оцінки показників рентабельності підприємства (реалізації, активів, капіталу тощо) [3].

Чайка Т.Ю., Мартинова В.В., Ісіченко Є.Ю. підкреслюють, що в процесі моніторингу показників рентабельності можливо здійснювати їх порівняння в динаміці, з показниками основних конкурентів або середніми для певної галузі

значеннями. Для підприємств деяких видів економічної діяльності під час оцінки динаміки показників рентабельності існує потреба у врахуванні факторів сезонності. Загалом, не існує єдино прийнятих нормативів щодо значень показників рентабельності, водночас, вважається позитивною тенденція щодо їх збільшення. Коли має місце зниження коефіцієнтів рентабельності у динаміці, слід проводити аналіз ймовірних причин такої ситуації: оцінити структуру витрат підприємства, вивчити якість управлінської діяльності, оцінити ефективність стратегій ціноутворення і збуту [35].

У методичному сенсі показники рентабельності характеризують частку прибутку, що була одержана на одиницю витрачених ресурсів. Показники рентабельності є відносними, на противагу показникам прибутку, що характеризуються абсолютним вираженням. При цьому, рентабельність являє собою як результуючий показник ефективності роботи компанії, так і важливим джерелом формування фондів підприємств [15].

Прибуток, за оцінками науковців, виконує низку важливих функцій: відтворювальну, виступаючи джерелом формування загального обсягу фінансових ресурсів; стимулюючу, слугуючи джерелом накопичення власного капіталу, матеріального стимулювання персоналу підприємства, соціального розвитку трудового колективу; контрольну, виступаючи підсумковим результатом функціонування компанії [10].

Аналіз літературних джерел свідчить про наявність декількох груп показників, що у сукупності формують систему рентабельності суб'єкта господарювання:

- показники, що ґрунтуються на витратному підході (витратні) – відображають окупність витрат компанії та реалізованих нею інвестиційних проєктів (рентабельність господарської діяльності в цілому, звичайної або операційної діяльності, витрат господарюючого суб'єкта);

- показники, що відображають прибутковість продажів (дохідні) – визначають ефективність комерційної діяльності, тобто, розмір прибутку, що одержує компанія від кожної грошової одиниці реалізації продукції чи послуг

(у такому випадку може бути обчислена валова / чиста / операційна рентабельність реалізації);

- показники, що ґрунтуються на ресурсному підході (ресурсні) – мають на меті обчислення прибутковості ресурсів чи наявного капіталу суб'єкта господарювання (рентабельність активів, у т.ч. оборотних і необоротних, власного та залученого капіталу фірми) [15].

Найбільш поширеними показниками рентабельності для підприємств на сьогодні є:

- рентабельність продажів (реалізації продукції), яка визначається як співвідношення прибутку до виручки від реалізації;
- рентабельність власного капіталу, що обчислюється як відношення чистого прибутку підприємства до розміру його власного капіталу;
- рентабельність активів, яка розраховується як співвідношення чистого прибутку суб'єкта господарювання до сумарного розміру усіх його наявних активів [6].

Пудичева Г.О. зазначає, що рентабельність активів компанії відображає міру ефективності використання її майна й, водночас, є свідченням рівня кваліфікації управлінських кадрів. При цьому, на її думку цей показник варто обраховувати як відношення чистого прибутку до загального розміру активів суб'єкта господарювання [30].

Круглова О., Козуб В., Козуб С., Наумова Т., Акімова Н., Твердохліб К. під час оцінки показників рентабельності активів і власного капіталу використовують не розмір чистого прибутку, а обсяг прибутку до сплати податків [21].

Андросова О. з метою проведення аналізу рентабельності діяльності господарюючих суб'єктів застосовує низку показників:

- рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування;
- рентабельність активів за чистим прибутком;
- рентабельність власного капіталу;

- рентабельність виробничих фондів;
- рентабельність реалізованої продукції за прибутком;
- рентабельність витрат;
- коефіцієнт реінвестування (відношення обсягу нерозподіленого прибутку підприємства до розміру його чистого прибутку) [2].

Для великих підприємств корисним з практичної точки зору може бути також показник рентабельності окремих виробів, що обчислюється як відношення прибутку від конкретного виробу до розміру його собівартості [24]. Цей показник може використовуватися під час ухвалення рішень щодо доцільності виготовлення тієї чи іншої продукції.

Дзюбенко О.М. наводить такі показники, як період окупності капіталу (відображає часовий період, упродовж якого активи підприємства зможуть повністю окупитися) та період окупності власного капіталу [12].

Чайка Т.Ю., Мартинова В.В., Ісіченко Є.Ю. пропонують визначати наступні показники рентабельності:

- рентабельність продажів за валовим прибутком;
- рентабельність виручки за операційним прибутком;
- рентабельність доходу за прибутком до оподаткування;
- рентабельність доходу за чистим прибутком [35].

Як відзначає Крамар І.Ю., ефективність функціонування господарюючих суб'єктів підлягає оцінці за допомогою низки показників рентабельності, включаючи рентабельність майна, продукції, продажів та ін. Оскільки саме рівень рентабельності власного капіталу характеризує міру збільшення чи зменшення вартості компанії, що лежить в основі пріоритетних інтересів управлінців та інвесторів, така оцінка може проводитися шляхом застосування методики оцінювання рентабельності власного капіталу із використанням трьохфакторної моделі Дюпон. Ця модель містить показники рентабельності продажів, рівня ресурсвіддачі і показника рівня фінансової залежності. На основі зазначеної моделі обчислення ефективності рентабельності власного капіталу суб'єкта господарювання відбувається за формулою (1.1) [20]:

$$ROE = ROS * NAT * M = \left(\frac{NP}{R} * 100\% \right) * \frac{R}{A} * \frac{A}{E}, \quad (1.1)$$

де: ROE – рентабельність власного капіталу;

ROS – рентабельність продажів;

NAT – ресурсовіддача;

M – коефіцієнт фінансової залежності;

NP – чистий прибуток;

R – виручка від реалізації;

A – активи;

E – власний капітал [20].

Міжнародні підходи до обчислення показників рентабельності діяльності компаній свідчать про існування сукупності відповідних показників:

- валова рентабельність (обчислюється як відношення розміру валового прибутку до виручки від реалізації продукції);

- валова рентабельність собівартості (розраховується шляхом ділення обсягу валового прибутку компанії до собівартості її реалізованої продукції);

- операційна рентабельність (визначається як відношення розміру операційного прибутку підприємства до його виручки від реалізації);

- операційна рентабельність витрат (розраховується як відношення обсягу операційного прибутку до суми собівартості продукції та понесених операційних витрат);

- рентабельність операційних витрат (обчислюється шляхом ділення валового прибутку на розмір операційних витрат);

- рентабельність активів (обчислюється як відношення розміру операційного прибутку до сумарного обсягу оборотних та необоротних активів компанії);

- рентабельність капіталу (розраховується шляхом ділення обсягу операційного прибутку до розміру власного капіталу компанії) [3].

Відзначимо, що доцільність застосування в процесі аналізу тих чи інших методичних підходів до обчислення показників рентабельності визначається як

цілями такого аналізу, так і можливостями наявної інформаційної бази для проведення розрахунків конкретного суб'єкта господарювання.

Таким чином, в умовах сучасних реалій ринкової економіки рентабельність діяльності суб'єктів господарювання є одним із найвагоміших відносних показників, що характеризують ефективність їх функціонування. Високий рівень рентабельності є запорукою зростання інвестиційної привабливості компаній, створює можливості для здійснення вкладень фінансових засобів задля одержання прибутку у майбутніх періодах.

В процесі управління рентабельністю діяльності фірми існує потреба у використанні відповідних структурних елементів (законодавчо-нормативного забезпечення, програмно-технічного забезпечення, ресурсного забезпечення, обліково-аналітичного забезпечення). Під час управління рентабельністю слід брати до уваги низку чинників впливу внутрішнього й зовнішнього середовища, функції менеджменту, принципи і ключові задачі, застосовувати сучасні методи, важелі та інструменти управлінської діяльності.

Підвищенню ефективності управління рентабельністю на мікроекономічному рівні сприятиме наявність якісного обліково-аналітичного забезпечення, проведення ґрунтовної оцінки поточного стану і тенденцій функціонування, що слугуватиме підставою для ухвалення більш ґрунтовних та оптимальних управлінських рішень.

Існує низка показників рентабельності та диференційовані підходи до їх обчислення. Так, під час розрахунку рівня рентабельності на рівні суб'єкта господарювання можуть братися за основу показники чистого, валового, операційного прибутку. До складу найбільш важливих показників рентабельності діяльності вітчизняних підприємств вважаємо за доцільне віднести рентабельність реалізації продукції, активів, власного капіталу та виробничих фондів.

РОЗДІЛ 2

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКА РІВНЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТОВ «МЕГАБУД-ЮА»

2.1. Оцінка загальних тенденцій функціонування ТОВ «МЕГАБУД-ЮА»

ТОВ «Мегабуд-ЮА» було засноване у 2018 році у місті Кропивницький. Його ключовим видом господарської діяльності виступає виготовлення виробів із бетону для будівництва. Окрім того, даний суб'єкт господарювання має право здійснювати наступні види діяльності:

- виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій;
- виробництво бетонних розчинів, готових для використання;
- виготовлення виробів із гіпсу для будівництва;
- діяльність рекламних агентств;
- надання в оренду вантажних автомобілів.

З метою оцінювання загальних тенденцій функціонування ТОВ «Мегабуд-ЮА» скористаємося фактичними даними, що відображені у його офіційній фінансовій звітності, а саме, Балансі за 2019-2023 роки (наведено в Додатках А, Б, В, Г, Д).

Розпочнемо аналіз з вивчення динаміки і структури активів балансу підприємства (табл. 2.1). Перший розділ його активів складається з основних засобів, вартість яких мала тенденцію до зростання у часі. Так, первісна вартість основних засобів ТОВ «Мегабуд-ЮА» зросла з 215,1 тис. грн у 2019 році до 839,5 тис. грн у 2023 році, тобто, на 624,4 тис. грн. Залишкова вартість основних засобів збільшилася з 148,5 тис. грн за даними 2019 року до 398,8 тис. грн у 2023 році (в цілому, на 250,3 тис. грн). Збільшувалася впродовж аналізованого періоду і сума нарахованого зносу на основні засоби підприємства – з 66,6 тис. грн у 2019 році до 440,7 тис. грн у 2023 році.

Таблиця 2.1 – Аналіз динаміки активів балансу ТОВ «Мегабуд-ЮА»
упродовж 2019-2023 років, тис. грн

	2019	2020	2021	2022	2023	Зміна у 2023 р. відносно 2019 р. (+/-)
I. Необоротні активи						
Залишкова вартість основних засобів	148,5	398,4	420,5	405,6	398,8	+250,3
Первісна вартість основних засобів	215,1	813,6	832,3	837,5	839,5	+624,4
Знос основних засобів	66,6	415,2	411,8	431,9	440,7	+374,1
Усього за розділом I	148,5	398,4	420,5	405,6	398,8	+250,3
II. Оборотні активи						
Запаси	415,6	1112,3	1238,0	515,6	490,5	+74,9
Поточна дебіторська заборгованість	581,0	948,3	1057,0	317,7	301,6	-279,4
Гроші та їх еквіваленти	64,5	139,8	70,0	361,9	322,4	+257,9
Інші оборотні активи	9,5	16,6	19,8	7,4	8,6	-0,9
Усього за розділом II	1070,6	2217,0	2384,8	1202,6	1123,1	+52,5
Баланс	1219,1	2615,4	2805,3	1608,2	1521,9	+302,8

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Другу складову активів балансу досліджуваного підприємства складали його оборотні активи (розділ II). Їх обсяг загалом теж мав тенденцію до збільшення – від 1070,6 тис. грн у 2019 році до 1123,1 тис. грн у 2023 році, тобто, на 52,5 тис. грн. Зростали в динаміці такі складові оборотних активів підприємства, як розмір запасів, що збільшився з 415,6 тис. грн у 2019 році до 490,5 тис. грн у 2023 році (в цілому, на 74,9 тис. грн за п'ять років), а також обсяг грошей та їх еквівалентів, який зріс від 64,5 тис. грн у 2019 році до 322,4 тис. грн у 2023 році (загалом, на 257,9 тис. грн за п'ятирічний період часу).

Натомість, за останні п'ять років обсяг поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Мегабуд-ЮА» зменшився з 581,0 тис. грн у 2019 році до 301,6 тис. грн у 2023 році (загалом, на 279,4 тис. грн). Також, розмір інших оборотних активів суб'єкта господарювання знизився з 9,5 тис. грн у 2019 році до 8,6 тис. грн у 2023 році (на 0,9 тис. грн).

Як результат, загальний обсяг балансу досліджуваного господарюючого суб'єкта збільшився від 1219,1 тис. грн у 2019 році до 1521,9 тис. грн у 2023 році (загалом, на 302,8 тис. грн за п'ять років).

Проаналізуємо вищевказані складові активів балансу підприємства у динаміці більш детально. На рис. 2.1 відображено зміну первісної вартості основних засобів ТОВ «Мегабуд-ЮА».

Рисунок 2.1 – Динаміка зміни первісної вартості основних засобів
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Можемо констатувати, що первісна вартість основних засобів підприємства відзначалася постійною тенденцією до зростання, складаючи 215,1 тис. грн у 2019 році, 813,6 тис. грн у 2020 році, 832,3 тис. грн у 2021 році, 837,5 тис. грн у 2022 році та 839,5 тис. грн у 2023 році.

Стосовно залишкової вартості основних засобів досліджуваного господарюючого суб'єкта (рис. 2.2), слід відмітити, що вона змінювалася наступним чином: складала 148,5 тис. грн у 2019 році (мінімальне значення), надалі збільшилася до 398,4 тис. грн у 2020 році та 420,5 тис. грн у 2021 році (максимальне значення), після чого відбулося її зниження до 405,6 тис. грн у 2022 році та 398,8 тис. грн у 2023 році.

Щодо суми нарахованого зносу на основні засоби підприємства відзначимо, що вона характеризувалася такими тенденціями: зросла – від 66,6

тис. грн у 2019 році до 415,2 тис. грн у 2020 році, надалі знизилася до 411,8 тис. грн у 2021 році, після чого знов зросла до 431,9 тис. грн у 2022 році та 440,7 тис. грн у 2023 році.

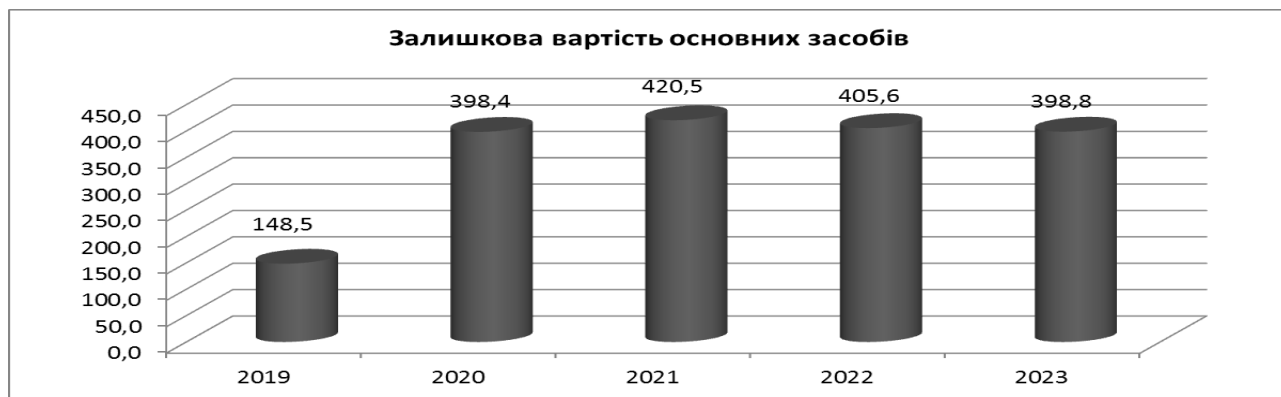

Рисунок 2.2 – Динаміка зміни залишкової вартості основних засобів

ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Розрахувавши показники рівня зносу та придатності основних засобів ТОВ «Мегабуд-ЮА» (рис. 2.3), відзначимо, що найвищий рівень їх придатності мав місце у 2019 році (69,0%). Закономірно, у цей рік було зафіксовано і найнижчий рівень їх зносу (31,0%). У наступні роки рівень придатності основних засобів підприємства становив: 49,0% у 2020 році, 50,5% у 2021 році, 48,4% у 2022 році та 47,5% у 2023 році.

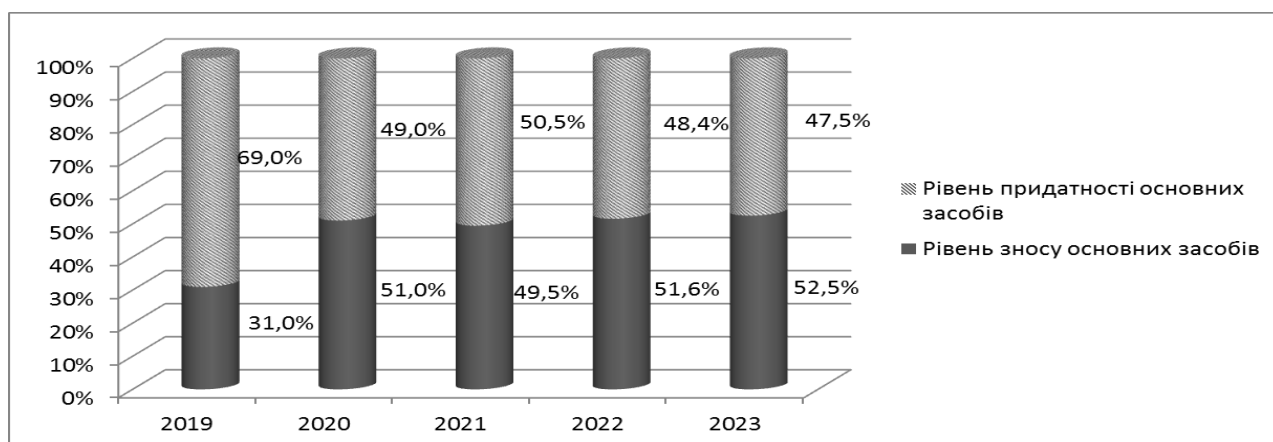

Рисунок 2.3 – Результати розрахунку показників рівня зносу і придатності

основних засобів ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, %

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Аналізуючи зміну обсягів запасів досліджуваного господарюючого суб'єкта за останні п'ять років (рис. 2.4), констатуємо, що у 2019 році вони становили 415,6 тис. грн (мінімальне значення), надалі відбулося їх доволі суттєве зростання до 1112,3 тис. грн у 2020 році та 1238,0 тис. грн у 2021 році (максимальне значення). У наступні два роки зафіксовано зниження розмірів запасів ТОВ «Мегабуд-ЮА» до 515,6 тис. грн у 2022 році та 490,5 тис. грн у 2023 році.

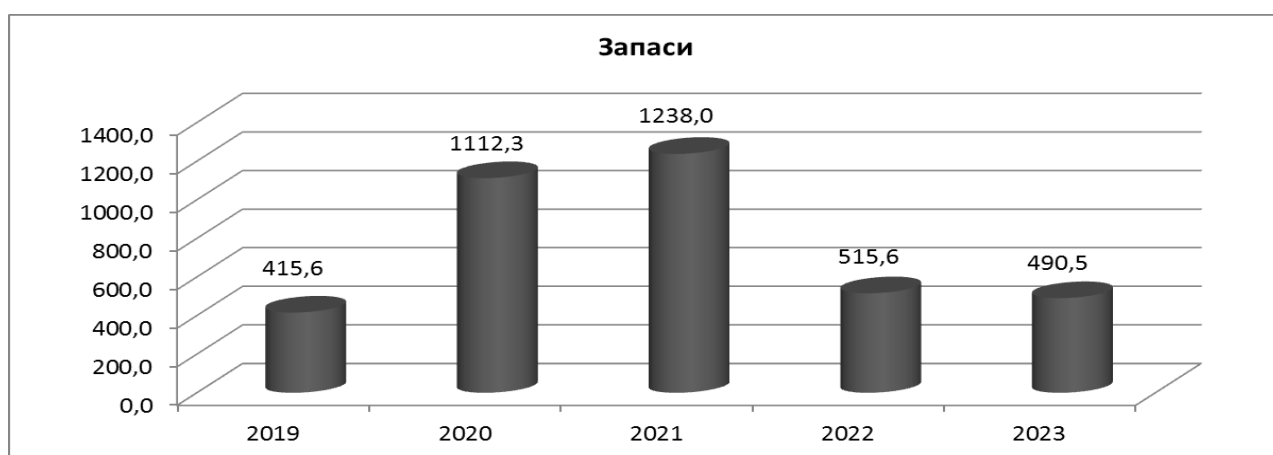

Рисунок 2.4 – Динаміка зміни обсягів запасів підприємства
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Дослідивши динаміку зміни поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Мегабуд-ЮА» (рис. 2.5), зауважимо, що вона відзначалася тенденцією до зростання до 2021 року включно, становлячи 581,0 тис. грн у 2019 році, 948,3 тис. грн у 2020 році та 1057,0 тис. грн у 2021 році (максимальне значення). В останні два роки мало місце зниження цього показника до 317,7 тис. грн у 2022 році, а його мінімальне за п'ятирічний період значення в обсязі 301,6 тис. грн зафіксовано у 2023 році.

Розмір інших оборотних активів підприємства був відносно невеликим, складаючи: 9,5 тис. грн у 2019 році, 16,6 тис. грн у 2020 році, 19,8 тис. грн у 2021 році (максимальне значення за досліджуваний період), 7,4 тис. грн у 2022 році (мінімум за останні п'ять років) та 8,6 тис. грн за даними останнього 2023 звітнього року.

Рисунок 2.5 – Динаміка зміни поточної дебіторської заборгованості
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Стосовно динаміки зміни обсягу грошей та їх еквівалентів ТОВ «Мегабуд-ЮА» (рис. 2.6), можемо зазначити, що вона характеризувалася доволі неоднорідними коливаннями. Так, їх мінімальний обсяг 64,5 тис. грн мав місце у 2019 році, надалі відбулося його зростання до 139,8 тис. грн у 2020 році та зниження до 70,0 тис. грн у 2021 році. Максимальний розмір даного показника за даними досліджуваного господарюючого суб'єкта зафіксовано у 2022 році (він складав 361,9 тис. грн), а в 2023 році обсяг грошових коштів підприємства дещо знизився до 322,4 тис. грн порівняно з минулим річним періодом.

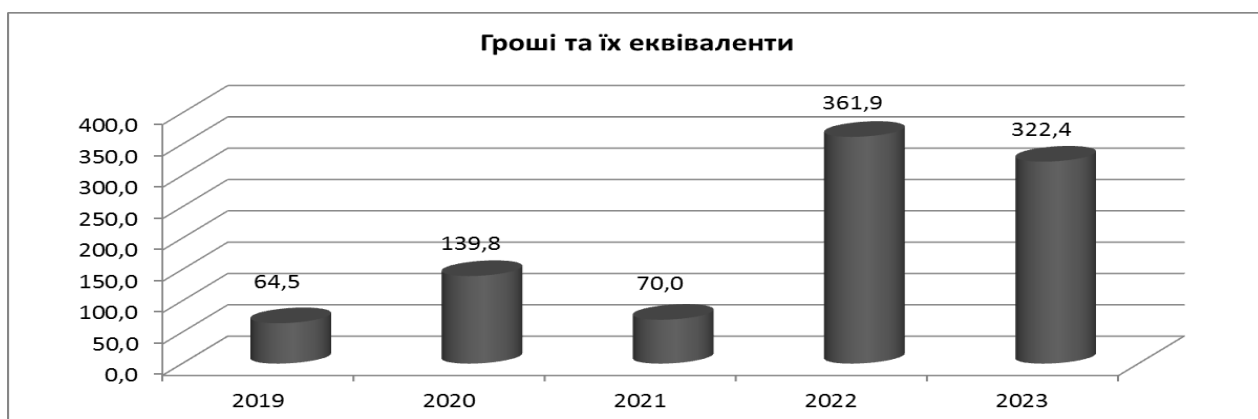

Рисунок 2.6 – Динаміка зміни обсягу грошей та їх еквівалентів
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Проаналізуємо зміну обсягів пасивів балансу ТОВ «Мегабуд-ЮА» (вихідні та розрахункові дані наведено в табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки пасивів балансу ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

	2019	2020	2021	2022	2023	Зміна у 2023 р. відносно 2019 р. (+/-)
I. Власний капітал						
Капітал	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	55,4	59,2	64,0	77,0	81,5	+26,1
Усього за розділом I	155,4	159,2	164,0	177,0	181,5	+26,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення						
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
III. Поточні зобов'язання						
Короткострокові кредити банків	378,8	0,0	0,0	91,7	80,6	-298,2
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	646,4	2235,0	2375,8	1023,2	977,5	+331,1
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1,1	3,8	4,6	2,9	1,7	+0,6
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	2,5	14,7	3,6	2,0	1,3	-1,2
Інші поточні зобов'язання	34,9	202,7	257,3	311,4	279,3	+244,4
Усього за розділом III	1063,7	2456,2	2641,3	1431,2	1340,4	+276,7
Баланс	1219,1	2615,4	2805,3	1608,2	1521,9	+302,8

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Як бачимо, пасиви балансу досліджуваного підприємства складаються з власного капіталу (розділ I) та поточних зобов'язань (розділ III), у той час як довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення (розділ II) у складі його пасивів відсутні. Капітал підприємства не змінювався за всі п'ять років і становив 100,0 тис. грн. Обсяг нерозподіленого прибутку збільшився від

55,4 тис. грн у 2019 році до 81,5 тис. грн у 2023 році, тобто, на 26,1 тис. грн. Закономірно, що підсумок розділу I пасивів балансу підприємства збільшився з 155,4 тис. грн у 2019 році до 181,5 тис. грн у 2023 році.

Обсяг короткострокових кредитів банків зменшився з 378,8 тис. грн у 2019 році до 80,6 тис. грн у 2023 році (на 298,2 тис. грн). Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги підприємства, навпаки, збільшилася від 646,4 тис. грн у 2019 році до 977,5 тис. грн у 2023 році (на 331,1 тис. грн).

За даними фінансової звітності досліджуваного підприємства, його поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом була доволі незначною і зросла з 1,1 тис. грн у 2019 році до 1,7 тис. грн у 2023 році (на 0,6 тис. грн). Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці також була невисокою і знизилася з 2,5 тис. грн у 2019 році до 1,3 тис. грн у 2023 році (на 1,2 тис. грн). На противагу їм, частка інших поточних зобов'язань була досить помітною, а їх обсяг зріс з 34,9 тис. грн у 2019 році до 279,3 тис. грн у 2023 році (на 244,4 тис. грн).

Аналіз статей пасиву балансу ТОВ «Мегабуд-ЮА» свідчить, що розмір його нерозподіленого прибутку мав тенденцію до зростання (рис. 2.7). Так, у 2019 році він складав 55,4 тис. грн, і збільшився до 59,2 тис. грн у 2020 році, 64,0 тис. грн у 2021 році, 77,0 тис. грн у 2022 році та 81,5 тис. грн у 2023 році.

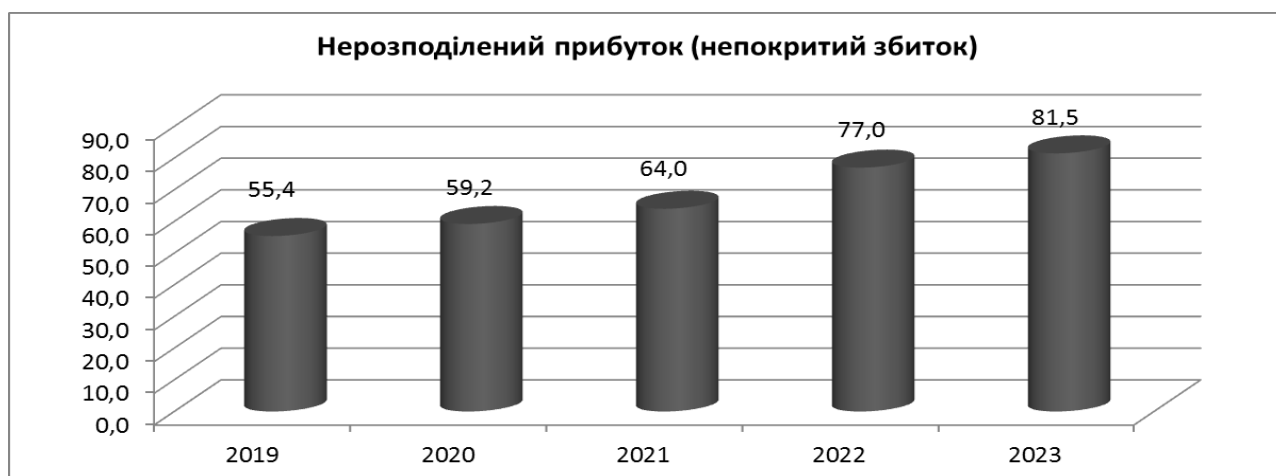

Рисунок 2.7 – Динаміка зміни нерозподіленого прибутку
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Стосовно короткострокових кредитів банків на підприємстві (рис. 2.8), то у 2019 році зафіксовано їх максимальне значення в обсязі 378,8 тис. грн, у наступні два роки (2020-2021 рр.) вони були відсутні, а надалі становили 91,7 тис. грн у 2022 році та 80,6 тис. грн у 2023 році.

Рисунок 2.8 – Динаміка зміни обсягів короткострокових кредитів банків
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

У складі поточних зобов'язань підприємства (і пасивів його балансу в цілому) найвищу питому вагу займала поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (рис. 2.9). Її мінімальний розмір мав місце у 2019 році (646,4 тис. грн), надалі відбулося зростання до 2235,0 тис. грн у 2020 році та 2375,8 тис. грн у 2021 році (максимальний розмір), після чого зафіксовано зниження до 1023,2 тис. грн у 2022 році та 977,5 тис. грн у 2023 році.

Рисунок 2.9 – Динаміка зміни поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Щодо інших поточних зобов'язань (рис. 2.10), то вони зростали до 2022 року включно, складаючи 34,9 тис. грн у 2019 році, 202,7 тис. грн у 2020 році, 257,3 тис. грн у 2021 році та 311,4 тис. грн у 2022 році (максимальне значення), надалі дещо знизившись до 279,3 тис. грн за даними 2023 року.

Рисунок 2.10 – Динаміка зміни інших поточних зобов'язань
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Загалом, обсяг балансу досліджуваного підприємства характеризувався такою динамікою зростання до 2021 року із подальшим відносним зниженням у 2022-2023 роках (рис. 2.11).

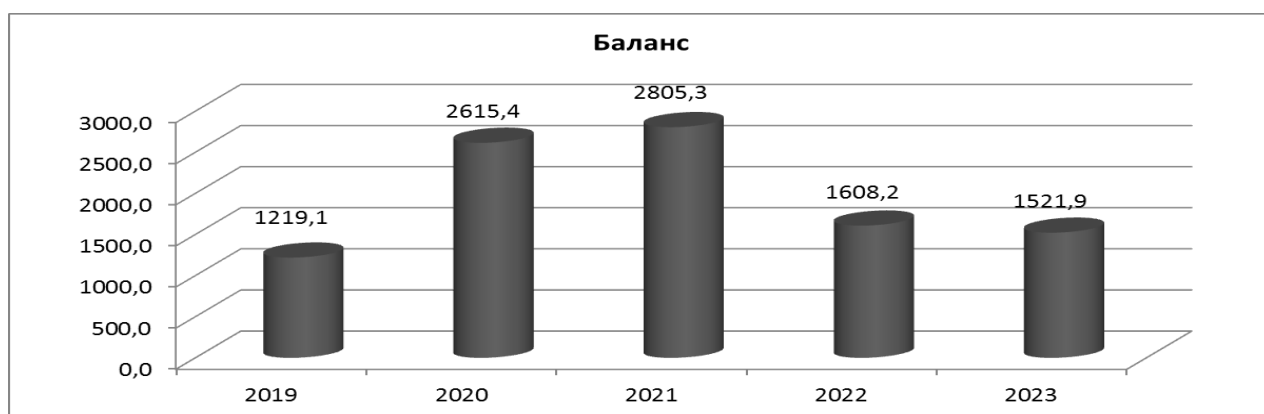

Рисунок 2.11 – Динаміка зміни загального обсягу балансу
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Так, у 2019 році баланс ТОВ «Мегабуд-ЮА» мав мінімальний за досліджуваний часовий період обсяг і складав 1219,1 тис. грн, після чого

збільшився до 2615,4 тис. грн у 2020 році та 2805,3 тис. грн у 2021 році (максимум за період), а надалі зменшився до 1608,2 тис. грн у 2022 році та 1521,9 тис. грн у 2023 році.

Отже, зростання валюти балансу ТОВ «Мегабуд-ЮА», яке мало місце до 2021 року, є свідченням активізації рівня ділової активності досліджуваного підприємства, тоді як його зменшення в останні два роки означає уповільнення процесів господарської діяльності, що є негативним чинником.

2.2. Аналіз динаміки показників фінансово-економічного стану підприємства

Задля проведення аналізу показників фінансово-економічного стану господарюючого суб'єкта скористаємося даними офіційної фінансової звітності, включаючи його баланс та звіт про фінансові результати за період 2019-2023 років (Додатки А, Б, В, Г, Д). Вихідні та розрахункові дані звіту про фінансові результати ТОВ «Мегабуд-ЮА» узагальнено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз динаміки фінансових результатів функціонування ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

	2019	2020	2021	2022	2023	Зміна у 2023 р. відносно 2019 р. (+/-)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	978,9	3116,7	1456,2	2105,8	1758,7	+779,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	939,6	2880,5	1312,4	2096,4	1732,9	+793,3
Інші витрати	7,7	97,8	8,3	1,9	12,3	+4,6
Сукупні витрати	947,3	2978,3	1320,7	2098,3	1745,2	+797,9
Фінансовий результат до оподаткування	31,6	138,4	135,5	7,5	13,5	-18,1
Податок на прибуток	5,7	24,9	24,4	1,4	2,4	-3,3
Чистий прибуток (збиток)	25,9	113,5	111,1	6,1	11,1	-14,8

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Загалом, за п'ятирічний період чистий дохід від реалізації продукції підприємства збільшився на 779,8 тис. грн, а її собівартість – на 793,3 тис. грн. При цьому, сукупні витрати зросли на 797,9 тис. грн, а чистий прибуток зменшився на 14,8 тис. грн.

Більш детальний аналіз складових звіту про фінансові результати даного підприємства свідчить, що його чистий дохід від реалізації продукції (рис. 2.12) суттєво коливався у часовому періоді, складаючи 978,9 тис. грн у 2019 році (мінімальне значення), надалі у 2020 році він досягнув свого максимального значення в обсязі 3116,7 тис. грн, після чого зменшився до 1456,2 тис. грн у 2021 році, збільшився до 2105,8 тис. грн у 2022 році та знизився до 1758,7 тис. грн у 2023 році.

Рисунок 2.12 – Динаміка зміни чистого доходу від реалізації продукції
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Щодо собівартості реалізованої продукції підприємства ТОВ «Мегабуд-ЮА» (рис. 2.13), можемо констатувати, що її обсяг також був мінімальним у 2019 році і дорівнював 939,6 тис. грн. У наступному 2020 році мало місце значне збільшення обсягу даного показника і він досягнув максимального за весь період значення у розмірі 2880,5 тис. грн. За даними 2021 року обсяг собівартості продукції господарюючого суб'єкта знизився до 1312,4 тис. грн, після чого зріс до 2096,4 тис. грн у 2022 році та знову зменшився до 1732,9 тис. грн у 2023 році.

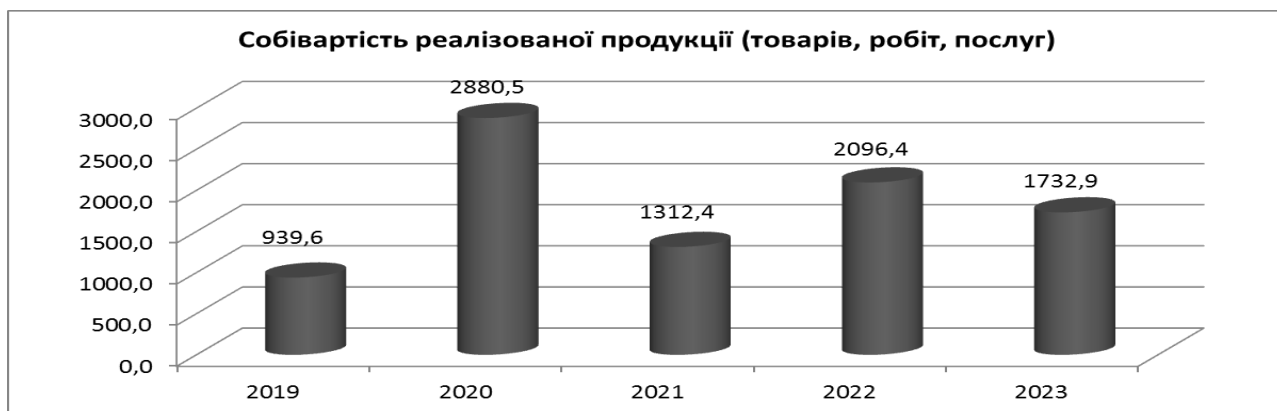

Рисунок 2.13 – Динаміка зміни собівартості реалізованої продукції
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Обсяг інших витрат підприємства був порівняно невисоким і коливався наступним чином: у 2019 році він становив 7,7 тис. грн, надалі зріс до 97,8 тис. грн у 2020 році, після чого зменшився до 8,3 тис. грн у 2021 році, 1,9 тис. грн у 2022 році та дещо збільшився до 12,3 тис. грн у 2023 році.

Отже, сукупні витрати підприємства за п'ятирічний період складали: 947,3 тис. грн у 2019 році, 2978,3 тис. грн у 2020 році, 1320,7 тис. грн у 2021 році, 2098,3 тис. грн у 2022 році та 1745,2 тис. грн за даними 2023 року.

Відповідно, фінансовий результат до оподаткування ТОВ «Мегабуд-ЮА» становив: 31,6 тис. грн у 2019 році, 138,4 тис. грн у 2020 році, 135,5 тис. грн у 2021 році, 7,5 тис. грн у 2022 році та 13,5 тис. грн у 2023 році (рис. 2.14).

Рисунок 2.14 – Динаміка зміни фінансового результату до оподаткування
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Розмір сплаченого податку на прибуток підприємства складав 5,7 тис. грн у 2019 році, 24,9 тис. грн у 2020 році, 24,4 тис. грн у 2021 році, 1,4 тис. грн у 2022 році та 2,4 тис. грн у 2023 році.

У підсумку, чистий прибуток підприємства змінювався наступним чином (рис. 2.15): у 2019 році він дорівнював 25,9 тис. грн, надалі збільшився до 113,5 тис. грн у 2020 році (максимум за період), складав 111,1 тис. грн у 2021 році, після чого зменшився до 6,1 тис. грн у 2022 році (мінімум за період) та складав 11,1 тис. грн у 2023 році.

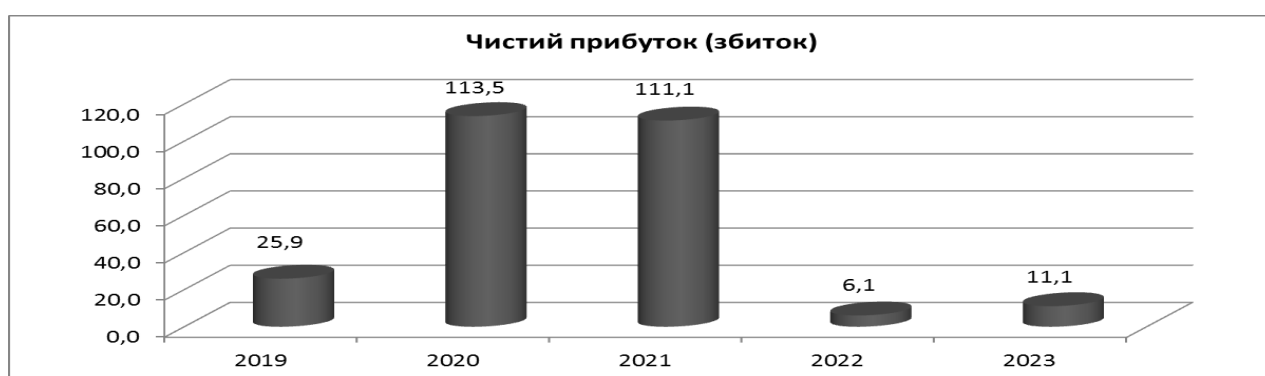

Рисунок 2.15 – Динаміка зміни чистого прибутку

ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, тис. грн

Джерело: складено на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Зауважимо, що зменшення обсягу чистого прибутку досліджуваного підприємства ТОВ «Мегабуд-ЮА» в останні роки є свідченням негативних тенденцій у сфері забезпечення рентабельності його функціонування.

Проведемо аналіз відповідних коефіцієнтів, що характеризують фінансово-економічний стан підприємства. До першої групи таких показників слід віднести коефіцієнти ліквідності, які у загальному розумінні відображають спроможність суб'єкта господарювання розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

Зокрема, коефіцієнт абсолютної ліквідності обчислюється як відношення наявного обсягу грошових коштів та їх еквівалентів до сумарного розміру поточних зобов'язань фірми. Результати його розрахунку проілюструємо за допомогою рис. 2.16.

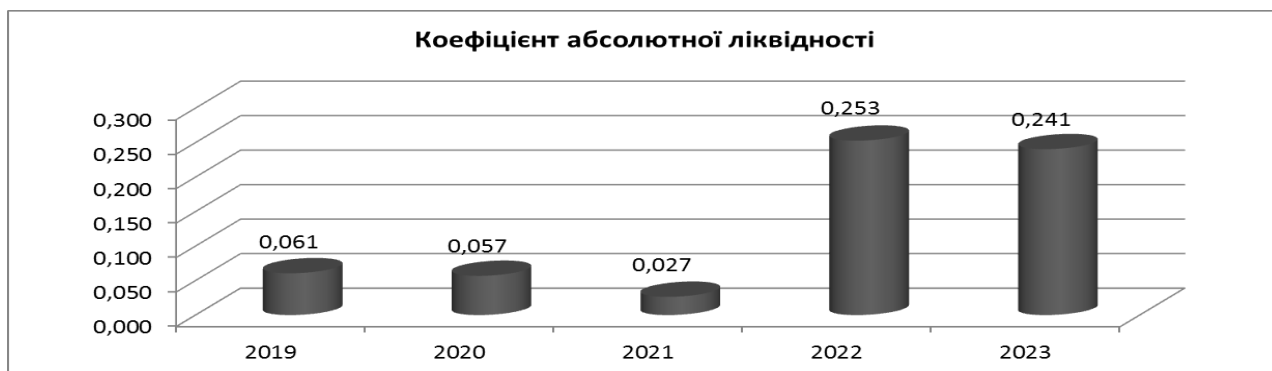

Рисунок 2.16 – Динаміка значень коефіцієнту абсолютної ліквідності
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Як бачимо, абсолютна ліквідність ТОВ «Мегабуд-ЮА» відзначалася більш низькими значеннями впродовж 2019-2021 років, складаючи 0,061 у 2019 році, 0,057 у 2020 році та 0,027 у 2021 році. У наступні два роки досліджуваного періоду значення показника підвищилися і становили 0,253 у 2022 році та 0,241 у 2023 році.

Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховуються як відношення обсягу оборотних активів за виключенням запасів до загального розміру поточних зобов'язань суб'єкта господарювання. Результати його обчислення у 2019-2023 роках відобразимо графічно на рис. 2.17.

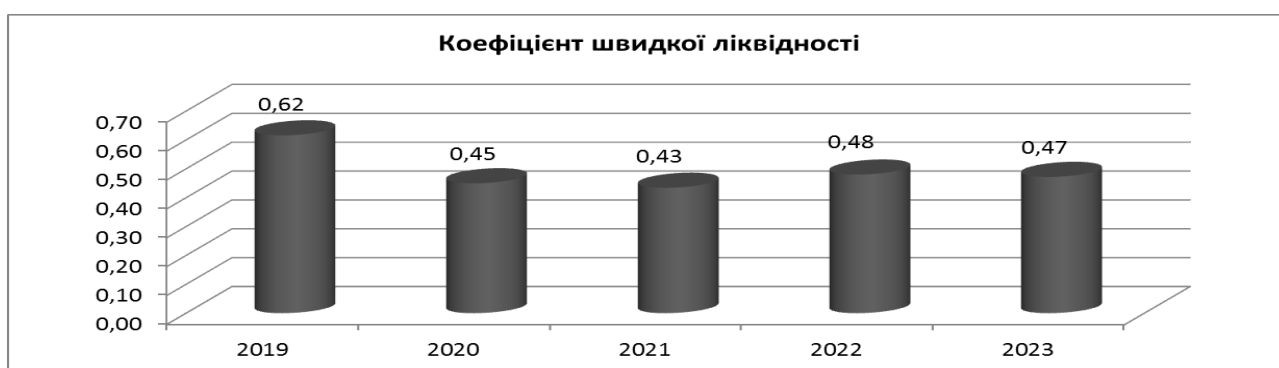

Рисунок 2.17 – Динаміка значень коефіцієнту швидкої ліквідності
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

На відміну від попереднього, значення цього показника дещо знижувалося у динаміці, оскільки у 2019 році мало місце його найвище

значення (0,62), тоді як у 2020 році він дорівнював 0,45, у 2021 році – складав 0,43, у 2022 році – становив 0,48 та у 2023 році досягнув значення 0,47.

Коефіцієнт поточної ліквідності визначається шляхом ділення сумарного обсягу оборотних активів підприємства до підсумку його поточних зобов'язань, а результати його розрахунку наведено на рис. 2.18.

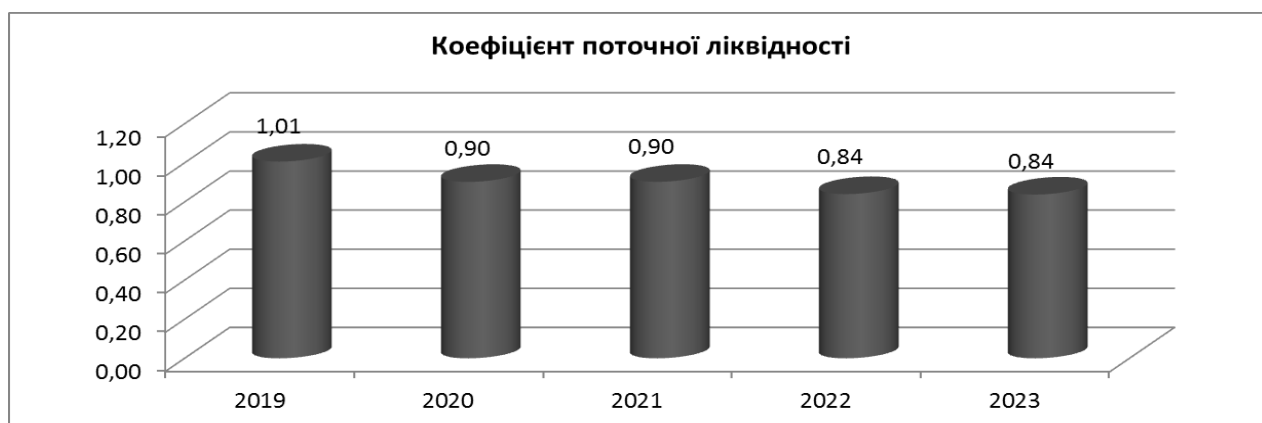

Рисунок 2.18 – Динаміка значень коефіцієнту поточної ліквідності
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Значення даного коефіцієнту також характеризувалися тенденцією до зменшення, так як він дорівнював 1,01 за даними 2019 року, після чого зменшився до 0,90 у 2020-2021 роках та 0,84 у 2022-2023 роках.

Наступну групу показників, що надають змогу оцінити фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання, складають показники його фінансової стійкості.

Насамперед, це коефіцієнт фінансової автономії, що визначається як відношення обсягу власного капіталу фірми до загального підсумку пасиву балансу. Розраховані значення цього показника для ТОВ «Мегабуд-ЮА» наведено на рис. 2.19. Зауважимо, що даний коефіцієнт був найвищим у 2019 році, дорівнюючи 0,13. У наступні два роки мало місце його зниження, оскільки він характеризувався значеннями 0,06 упродовж 2020-2021 років. Надалі відбулося зростання значень цього показника до 0,11 у 2022 році та 0,12 у 2023 році, що є позитивним явищем в контексті забезпечення фінансової стійкості.

Рисунок 2.19 – Динаміка значень коефіцієнту фінансової автономії
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Оберненим до попереднього показником є коефіцієнт фінансової залежності, який відображає кількість одиниць сукупних джерел на одиницю наявного власного капіталу суб'єкта господарювання. Обчислені значення цього коефіцієнту проілюструємо за допомогою рис. 2.20.

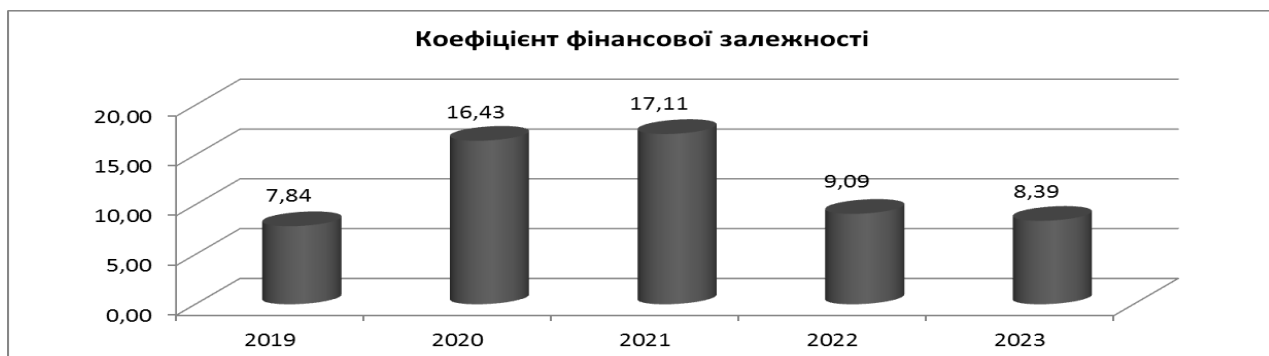

Рисунок 2.20 – Динаміка значень коефіцієнту фінансової залежності
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Закономірно, що рівень фінансової залежності підприємства був найвищим у 2019 році, оскільки значення показника складало 7,84. Надалі його значення зросло до 16,43 у 2020 році та 17,11 у 2021 році, отже, у ці роки рівень фінансової залежності даного підприємства був максимальним. В останні два роки значення показника зменшилося до 9,09 у 2022 році та 8,39 у 2023 році.

Важливе значення в контексті аналізу фінансово-економічного стану підприємства мають також показники його ділової активності. Це, насамперед,

показники оборотності, наприклад, активів в цілому. Коефіцієнт оборотності активів обчислюється як відношення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції до сумарного розміру активів балансу. Його розраховані значення відобразимо за допомогою рис. 2.21.

Рисунок 2.21 – Динаміка значень коефіцієнту оборотності активів
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Можемо відзначити, що коефіцієнт оборотності активів підприємства ТОВ «Мегабуд-ЮА» становив 0,80 у 2019 році, після чого зріс до 1,19 у 2020 році, надалі зменшився до 0,52 у 2021 році (мінімальне значення). У 2022 році він досягнув максимального за період значення – 1,31, і надалі дещо знизився до 1,16 у 2023 році.

Ще одним показником ділової активності є коефіцієнт оборотності власного капіталу. Він розраховується як відношення виручки від реалізації до загального розміру власного капіталу господарюючого суб'єкта. Розрахувавши даний коефіцієнт, узагальнимо отримані результати графічно за допомогою рис. 2.22.

Відзначимо, що рівень оборотності власного капіталу підприємства ТОВ «Мегабуд-ЮА» доволі суттєво коливався у часі за останні п'ять років. Так, у 2019 році його значення дорівнювало 6,30, що є мінімальним значенням за період. У наступному 2020 році даний показник досягнув свого максимального за п'ятиріччя значення, склавши 19,58. Надалі коефіцієнт знизився до 8,88 у 2021 році. У 2022 році він склав 11,90, а в 2023 році – 9,69.

Рисунок 2.22 – Динаміка значень коефіцієнту оборотності власного капіталу
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Проведемо аналіз такого показника ділової активності, як коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. Він визначається шляхом ділення виручки від реалізації продукції на розмір дебіторської заборгованості підприємства. Результати його обчислень узагальнимо на рис. 2.23.

Рисунок 2.23 – Динаміка значень коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Відзначимо, що рівень оборотності дебіторської заборгованості був відносно нижчим у 2019-2021 роках, складаючи 1,68 у 2019 році, 3,29 у 2020 році та 1,38 у 2021 році (мінімальне значення). Після цього мало місце зростання даного показника до 6,63 у 2022 році (максимальне значення), а в 2023 році він дорівнював 5,83.

Стосовно коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості зауважимо, що він обчислюється як відношення виручки від реалізації до суми

поточних зобов'язань підприємства. Результати його розрахунку для досліджуваного підприємства проілюструємо на рис. 2.24.

Рисунок 2.24 – Динаміка значень коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Як бачимо, даний показник дорівнював 0,92 у 2019 році, після чого зріс до 1,27 у 2020 році, надалі зменшився до 0,55 у 2021 році (мінімальне значення). У 2022 році він досягнув максимального значення 1,47, а в наступному 2023 році дещо зменшився до 1,31.

Отже, до позитивних тенденцій варто віднести збільшення коефіцієнту абсолютної ліквідності, прискорення темпів оборотності активів, дебіторської і кредиторської заборгованості, зростання фінансової автономії в останні роки. Негативним явищем є зниження чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, а також чистого прибутку підприємства.

2.3. Оцінювання показників рентабельності діяльності підприємства ТОВ «МЕГАБУД-ЮА»

З метою обчислення показників рентабельності діяльності підприємства використовуємо форми його фінансової звітності (баланс та звіт про фінансові результати), що наведені в Додатках А, Б, В, Г, Д. Перш за все, розрахуємо показник рентабельності активів підприємства ТОВ «Мегабуд-ЮА». Узагальнимо результати обчислень за допомогою рис. 2.25.

Рисунок 2.25 – Динаміка значень рентабельності активів
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, %

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Даний показник розраховується як відношення чистого прибутку господарюючого суб'єкта до підсумку активів його балансу. Як бачимо, показник рентабельності активів ТОВ «Мегабуд-ЮА» становив 2,12% у 2019 році, надалі мало місце його зростання до максимального за п'ятирічний період розміру у 2020 році (4,34%). У 2021 році відбулося незначне зниження даного показника до 3,96%, а в останні два роки його зменшення було суттєвим, оскільки він становив 0,38% у 2022 році та 0,73% у 2023 році.

На наступному етапі проведемо обчислення показника рентабельності власного капіталу підприємства, відобразивши результати на рис. 2.26. Цей показник являє собою співвідношення чистого прибутку фірми до загального розміру її власного капіталу.

Рисунок 2.26 – Динаміка значень рентабельності власного капіталу
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, %

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Отже, рентабельність власного капіталу досліджуваного підприємства складала 16,67% у 2019 році, після чого зросла до 71,29% у 2020 році (максимальне значення за період). У 2021 році вона дещо зменшилася до 67,74%, а в наступних періодах зниження було кардинальним – до 3,45% у 2022 році (мінімум за період) та 6,12% у 2023 році.

Стосовно рентабельності виробничих фондів зауважимо, що динаміка зміни цього показника була ідентичною до попередніх (рис. 2.27), дорівнюючи 4,11% у 2019 році, 5,89% у 2020 році, 5,37% у 2021 році, 0,45% у 2022 році та 0,83% у 2023 році. Методика обчислення цього показника рентабельності базується на визначенні відношення розміру чистого прибутку господарюючого суб'єкта до суми первісної вартості його основних засобів і наявних у підприємства запасів.

Рисунок 2.27 – Динаміка значень рентабельності виробничих фондів
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, %

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Одним із найважливіших показників рентабельності діяльності підприємства виступає рівень рентабельності реалізованої продукції. Цей показник відображає відношення розміру чистого прибутку до обсягу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Результати обчислення рентабельності реалізованої продукції для ТОВ «Мегабуд-ЮА» за період 2019-2023 років відобразимо за допомогою рис. 2.28. Даний показник складав 2,65% у 2019 році, 3,64% у 2020 році та, на відміну від попередніх, досягнув свого

максимального за аналізований період значення у 2021 році (7,63%). Водночас, у наступні два роки зафіксовано його суттєве зниження – до 0,29% у 2022 році та 0,63% у 2023 році.

Рисунок 2.28 – Динаміка значень рентабельності реалізованої продукції
ТОВ «Мегабуд-ЮА» упродовж 2019-2023 років, %

Джерело: розраховано на основі Додатків А, Б, В, Г, Д

Таким чином, проведений в аналітичному розділі кваліфікаційної роботи аналіз загальних тенденцій господарської діяльності підприємства ТОВ «Мегабуд-ЮА» та оцінка основних показників його рентабельності дозволяють констатувати: зниження загальної валюти балансу господарюючого суб'єкта у 2022-2023 роках; поступове збільшення первісної вартості основних засобів за п'ятирічний період; значне зниження обсягу запасів, поточної дебіторської і кредиторської заборгованості в останні два роки; збільшення обсягу грошових коштів у 2022-2023 роках; зростання розміру нерозподіленого прибутку підприємства за досліджуваний період; зниження чистого доходу від реалізації продукції, собівартості та чистого прибутку упродовж 2022-2023 років.

Суттєве зниження усіх розрахованих показників рентабельності підприємства в останні два роки свідчить про погіршення ситуації щодо умов та результатів провадження його господарської діяльності та актуалізує доцільність розробки і впровадження відповідних управлінських заходів, спрямованих на відновлення ефективності функціонування даного підприємства.

РОЗДІЛ 3

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МЕГАБУД-ЮА»

3.1. Пріоритетні напрями покращення підходів до управління рентабельністю діяльності підприємства

Задля підвищення рентабельності діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання доцільними до впровадження є наступні заходи: організаційні (поліпшення виробничої й організаційної структури підприємства, впровадження диверсифікації діяльності та ін.); технічні (модернізація матеріально-технічних засобів, поліпшення рекламної політики, вдосконалення засобів інформаційної підтримки споживачів та ін.); економічні (оптимізація системи оплати праці, покращення системи тарифів, прискорення обігу оборотних засобів та ін.) [4]; інформаційно-аналітичні (формування системи управлінської звітності на підприємстві як базису для ухвалення управлінських рішень, автоматизація процесів розрахунку ключових показників-індикаторів, підвищення цифрових навичок працівників).

Зважаючи на низькі обсяги прибутку даної компанії в останні роки, важливо здійснити перегляд її стратегії функціонування та розвитку найближчим часом. Надзвичайно актуальним питання підвищення ефективності виступає внаслідок нестачі необхідних ресурсів, прискорення темпів конкурентної боротьби, посилення тенденцій глобалізації, зростання впливу підприємницьких ризиків. В умовах ринкової економіки забезпечують власну життєстійкість і успішно розвиваються ті компанії, які здійснюють детальний аналіз власних доходів, витрат і капіталу, пропонують на ринку продукцію, яка є конкурентоспроможною за ціновими та якісними параметрами, відповідає запитам клієнтів, включаючи як час її виготовлення, так і наявні уподобання споживачів [7].

Отже, для підприємства ТОВ «Мегабуд-ЮА» доцільно поступово впроваджувати механізм підвищення ефективності управління рентабельністю його функціонування (оптимізація рівня рентабельності, зниження непродуктивних витрат, поліпшення якості та мінімізація втрат тощо). Елементи зазначеного механізму відображено на рис. 3.1.

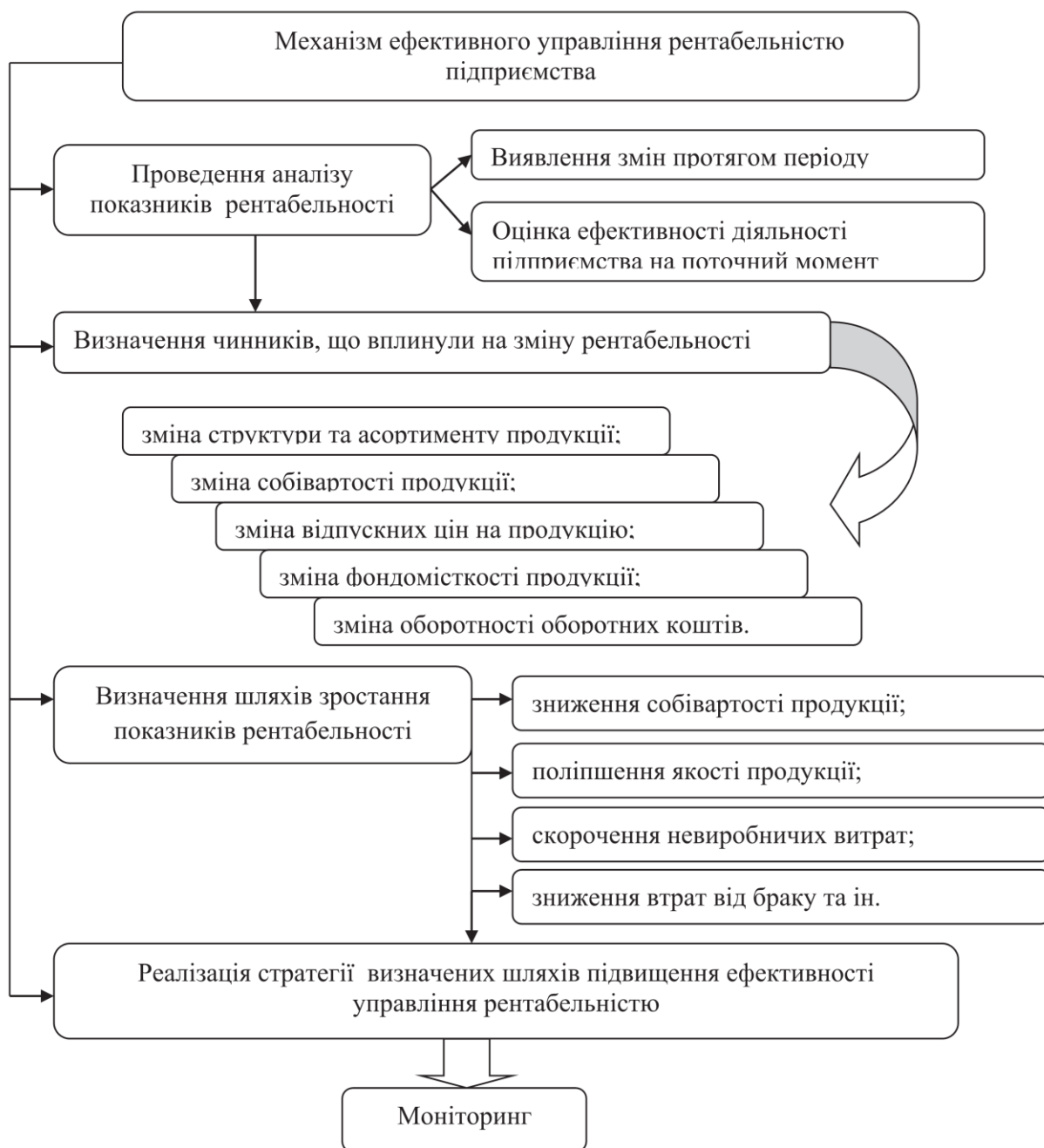

Рисунок 3.1 – Механізм підвищення ефективності управління рентабельністю досліджуваного підприємства

Джерело: [33]

Пріоритетними завданнями у сфері зростання рентабельності діяльності господарюючих суб'єктів виступають:

- формування планів прибутку від звичайної діяльності фірми;
- ідентифікація резервів отримання максимального обсягу прибутку за рахунок провадження кожного з видів діяльності;
- ідентифікація резервів збільшення рівня рентабельності завдяки забезпеченню оптимального розміру витрат підприємства;
- імплементація заходів, націлених на збільшення продуктивності праці людських ресурсів, раціональне застосування основних засобів, зниження витрат на матеріальні ресурси та обслуговуючі процеси;
- сприяння зростанню обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за одночасного зменшення її собівартості;
- підвищення конкурентних переваг, у тому числі, завдяки врахуванню та управлінню ризиками господарської діяльності [8].

Задля того, щоб підвищити рентабельність діяльності фірми, варто акцентувати увагу на встановленні оптимальних цін на її продукцію і послуги, мінімізації витрат, зниженні умовно-постійних витрат, зростанні абсолютних обсягів реалізації продукції і послуг, перевищенні темпів зростання обсягів реалізації основної продукції над темпами збільшення розміру сукупних витрат. Окрім того, варто сприяти пришвидшенню темпів оборотності наявних активів, оптимізації найвагоміших складових оборотних активів підприємства, мінімізації обсягів наявної дебіторської заборгованості тощо [2].

Реалії сьогодення потребують реалізації новітніх, раціональних науково-методичних підходів до оцінювання рівня рентабельності діяльності підприємств загалом, їх операційної діяльності, власного і загального капіталу, продажу продукції, що є результатом відповідних зусиль у сфері нарощування ділової активності, формування й оптимального використання наявних фінансових ресурсів, запровадження комплексного та цілеспрямованого підходу в процесі формування, ухвалення та реалізації рішень управлінського характеру господарюючим суб'єктом [23].

До важливих шляхів підвищення рівня рентабельності функціонування даного підприємства варто включити:

- мінімізацію витрат на придбання сировини й матеріалів, намагання отриманню знижок завдяки їх придбанню у більших обсягах;
- оптимізацію витрат на виробничу діяльність завдяки усуненню ймовірних непродуктивних витрат;
- зниження собівартості продукції шляхом використання, за можливості, більш дешевої сировини й матеріалів;
- мінімізацію витрат на зберігання запасів і продукції підприємства;
- застосування новітніх основних фондів, більш продуктивних та ресурсоощадливих;
- здійснення страхування ризиків господарської діяльності, що дозволить покрити збитки у разі виникнення форс-мажорних обставин;
- сприяння диверсифікації діяльності, що дозволить підвищити стійкість підприємства в умовах непередбачуваних ситуацій;
- підвищення ефективності маркетингової політики, що сприятиме здійснювати збут продукції суб'єкта господарювання за вигідними ринковими цінами;
- сприяння професійному розвитку персоналу, оволодіння навичками планування прибутку і собівартості [28].

Ключовими факторами збільшення рентабельності виступають: збільшення абсолютних показників фінансової звітності суб'єкта господарювання; мінімізація всіх видів витрат в процесі господарської діяльності; оптимізація структури оборотних і необоротних активів із наданням переваги збільшенню оборотних; максимізація обсягів операційних і фінансових доходів компанії; поліпшення управління залученим капіталом, користуючись критерієм збільшення рівня рентабельності власного капіталу фірми [3].

Основою провадження ефективної господарської діяльності є усвідомлення менеджерами того, що раціональне управління рентабельністю

виступає вагомою складовою успішності функціонування компанії, що націлена на досягнення пріоритетів економічного зростання у стратегічній перспективі. Отже, увага управлінського персоналу фірми має бути зосереджена на питаннях формування і впровадження раціональної стратегії управління рентабельністю [3].

Шляхами зростання рентабельності функціонування господарюючих суб'єктів виступають постійне збільшення продуктивності праці, економне й ощадливе витрачання наявних ресурсів, зростання обсягів виготовлення та реалізації продукції, покращення її якості. Отже, кожна компанія систематично здійснює ідентифікацію резервів зростання ефективності своєї господарської діяльності, залучаючи до цього процесу вище керівництво та фахівців інших ланок управління. Усю сукупність потенційних резервів можна класифікувати за їх приналежністю до організаційних, технологічних та ресурсних напрямів (рис. 3.2) [17].

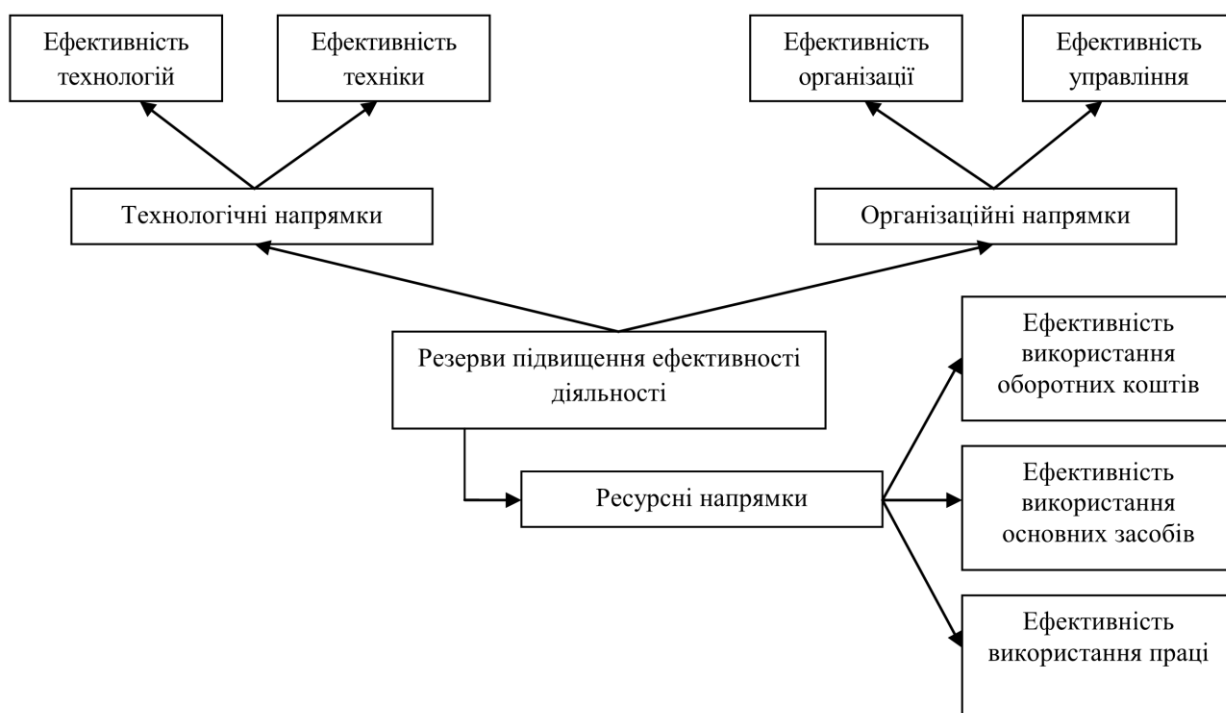

Рисунок 3.2 – Систематизація резервів зростання ефективності діяльності підприємства

Джерело: [17]

Технологічні напрями резервів зростання рентабельності діяльності підприємства чинять вплив на обсяги та ефективність виготовлення продукції чи послуг. Наявне обладнання та його стан відіграють ключову роль в процесі формування програми підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності компанії. У даному випадку досягнути підвищення ефективності можливо завдяки ощадливому використанню матеріалів та енергії, оптимізації запасів всіх видів ресурсів, зменшенню матеріаломісткості продукції та витрат енергії на її виготовлення, диверсифікації та оптимізації джерел придбання сировини, запровадження новітніх підходів у сфері ресурсозбереження [17].

Організаційні напрями резервів підвищення рентабельності функціонування компанії включають збільшення ефективності управлінських процесів, раціональну організацію процесів виробничого характеру, підвищення якості робочих місць та фахового рівня працюючих [17].

Щодо ресурсних напрямів у складі резервів ефективності господарської діяльності фірми відзначимо, що їх виявлення передбачає проведення ґрунтовного аналізу стану використання засобів виробництва та живої праці. Доцільними для аналізу виступають такі показники, як склад собівартості виготовленої продукції (питома вага витрат на матеріали, оплату праці, амортизаційних відрахувань), рівномірність завантаження устаткування [17].

Аналізуючи резерви зростання показників рентабельності, слід акцентувати увагу на важливості чинників внутрішнього характеру. Зокрема, управлінський персонал має ухвалювати відповідні рішення стосовно здійснення інвестицій, формування технологічних карт, забезпечення злагодженості спільної діяльності різних структурних підрозділів, забезпечувати систематичний контроль щодо результативності функціонування господарюючого суб'єкта задля максимізації обсягів прибутку. Не менш важливого значення набувають поліпшення стратегії ціноутворення, оптимізація напрямів виробничої діяльності, покращення політики збуту продукції, оптимальне поєднання різних видів діяльності в контексті зниження витрат та зростання рівня рентабельності [18].

Відзначимо, що головною проблемою сьогодення є не те, чи має компанія спеціально організовану управлінську систему щодо керування рентабельністю, так як запорукою підвищення рівня рентабельності є низка взаємопов'язаних чинників, що здійснюють вплив на функціонування вітчизняних фірм. Більш важливим є те, наскільки комплексно такі чинники враховано під час організації процесу управління рентабельністю, здатність управлінських кадрів забезпечувати баланс між поточними і стратегічними цілями, на противагу урахуванню виключно пріоритетів короткострокового характеру [3].

3.2. Управління прибутком як чинник підвищення рентабельності підприємства

Як було констатовано, запровадження раціональних підходів до управління прибутком від діяльності господарюючого суб'єкта відіграє ключову роль у забезпеченні прийняттого рівня його рентабельності. Загальну схему управління прибутком досліджуваного підприємства проілюстровано за допомогою рис. 3.3.

Загалом, підхід до формування прибутку компанії має бути націлений на одержання максимального обсягу позитивного фінансового результату за рахунок реалізації низки завдань стосовно збільшення обсягів реалізації продукції, раціонального керування витратами, більш ефективного застосування та систематичного оновлення основних засобів, досягнення прийнятної структури обігових засобів, покращення існуючої управлінської системи фірми в цілому [4].

При цьому, можливості покращення підходів щодо управління формуванням, розподілом та використанням прибутку і рентабельністю господарюючого суб'єкта у високій мірі досягаються завдяки здійсненню якісних аналітичних процедур, ймовірності та доцільності використання ідентифікованих резервів зростання розміру прибутку, приділенню уваги проведенню економічного обґрунтування шляхів його використання [4].

Рисунок 3.3 – Загальна схема управління прибутком на підприємстві

Джерело: [4]

В контексті раціонального управління прибутком і рентабельністю функціонування господарюючого суб'єкта важливе значення має ґрунтовний підхід до планування. Основні етапи управління прибутком і рентабельністю фірми узагальнено на рис. 3.4.

Рисунок 3.4 – Основні етапи управління прибутком і рентабельністю підприємстві

Джерело: [4]

Як бачимо, такими етапами виступають: інформаційне забезпечення, проведення ретроспективного аналізу, прогнозування, формування політики, встановлення цільових показників і пропорцій розподілу, контроль та внесення коректив за потреби [4].

Зауважимо, що під час планування обсягів прибутку та здійснення контролю за реалізацією встановлених планів доцільно приділяти увагу ідентифікації непотрібних для суб'єкта господарювання запасів та ресурсів, наприклад, надмірних запасів сировини і матеріалів, устаткування, яке є недіючим або не застосовується у виробничому процесі. Тому, недоцільним є

вкладення фінансових ресурсів у подібні активи, оскільки це знижує швидкість обігу грошових засобів компанії, тим самим зменшуючи рентабельність її функціонування [38].

Сукупність умов максимізації прибутку та зростання рентабельності діяльності господарюючого суб'єкта можна розподілити на дві великі групи:

- кількісні умови (зростання обсягу виготовлення та реалізації продукції компанії, зменшення обсягу витрат на випуск і продаж продукції, застосування економічно доцільних норм, ефективна цінова політика фірми);
- якісні умови (імплементация здобутків науково-технічного прогресу, зростання якості продукції і послуг, збільшення продуктивності праці персоналу, проведення ефективних маркетингових заходів) [8].

Під час здійснення планування прибутковості та рентабельності функціонування фірми варто проводити ґрунтовний аналіз показників виробничої і фінансової діяльності за минулий часовий проміжок. Це дозволить забезпечити оптимальний баланс між кількісними й якісними індикаторами плану виготовлення продукції, розміру її собівартості, зменшення витрат непродуктивного характеру [33].

Загальновідомо, що стан рентабельності або ж наявність збитковості функціонування компанії перебуває у чіткій залежності від обсягу собівартості продукції. Так як рентабельність слугує основоположним індикатором результатів господарської діяльності, що уособлює, у тому числі, вплив факторів зовнішнього середовища, задля комплексного аналізу слід брати до уваги й зазначені чинники. Проведення аналізу собівартості продукції надає змогу розв'язати такі завдання:

- здійснити оцінку додержання плану щодо собівартості продукції в цілому на рівні компанії та за кожним видом її продукції чи послуг;
- встановити причини наявних відхилень між плановими і фактично досягнутими показниками у розрізі статей калькуляції, різних видів продукції й послуг;
- ідентифікувати існуючі резерви зменшення собівартості;

– обґрунтувати заходи управлінського характеру, спрямовані на ефективне управління собівартістю та використання резервів зростання прибутку [13].

Для кожного господарюючого суб'єкта важливо сприяти зниженню витрат та оптимізації їх розміру. Існують численні методи управління витратами. У вітчизняній практиці найбільш поширеними є: попроцесний, позамовний, нормативний методи та метод директ-костингу. У зарубіжній практиці знайшли застосування методи директ-костингу, стандарт-костингу, кайзер-костингу, метод ABC, таргет-костингу, кост-кілінгу, LCC-аналізу, метод «точно в строк», CVP-аналізу [37].

Поліпшення системи керування витратами має бути націленим на систематичний пошук та ідентифікацію резервів економії всіх видів ресурсів, встановлення і дотримання обґрунтованих норм їх витрачання, здійснення планування, обліку та оцінювання витрат у розрізі їх видів, сприяння збереженню ресурсів та зменшенню витрат задля зростання ефективності функціонування господарюючого суб'єкта [13].

3.3. Шляхи поліпшення інформаційно-аналітичного забезпечення управління рентабельністю в умовах цифровізації

У своїй діяльності вітчизняні підприємства стикаються з низкою проблем у сфері інформаційного забезпечення управління (рис. 3.5). Переважна більшість цих проблем пов'язана із техніко-організаційними можливостями підприємств (придбання спеціалізованих програмних продуктів, технічне оснащення) та недостатністю навичок щодо їх використання у персоналу.

Так, на сьогодні для управлінців та фахівців володіння навичками і компетентностями у сфері пошуку, упорядкування, аналізу та оцінки великих масивів даних з різних джерел, забезпечення захисту інформації, роботи з цифровим контентом є обов'язковим атрибутом їх високого професійного рівня [5].

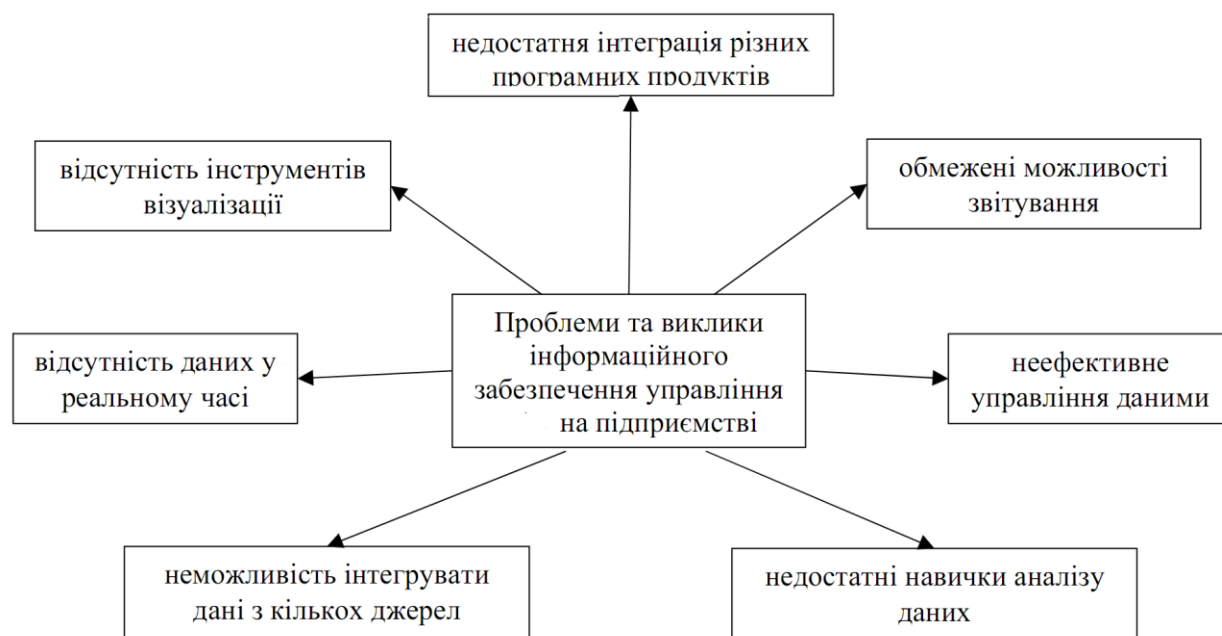

Рисунок 3.5 – Типові проблеми у сфері інформаційного забезпечення управління рентабельністю на підприємствах

Джерело: [14]

Отже, з метою підвищення рівня рентабельності діяльності вітчизняних господарюючих суб'єктів підвищення якості інформаційного забезпечення цього процесу залишається актуальним. При цьому, необхідними є якісний аналіз наявного рівня інформаційного, виявлення слабких сторін і резервів його покращення, подолання існуючих проблем та викликів завдяки впровадженню необхідних управлінських заходів.

Створення ґрунтовної інформаційної бази для керування рентабельністю передбачає пошук та опрацювання інформації із зовнішніх та внутрішніх джерел. Джерелами зовнішньої інформаційної бази найчастіше виступають: законодавчі акти і нормативна документація, інструкції, положення, рекомендації, затверджені на рівні країни, у межах певної галузі чи території. Складовими внутрішньої інформаційної бази слугують: бухгалтерська, фінансова та управлінська звітність компанії, внутрішня нормативна документація (накази, розпорядження), довідкові дані конкретного суб'єкта господарювання [4].

Процес формування системи управлінської звітності на підприємстві включає чотири основні етапи (рис. 3.6).

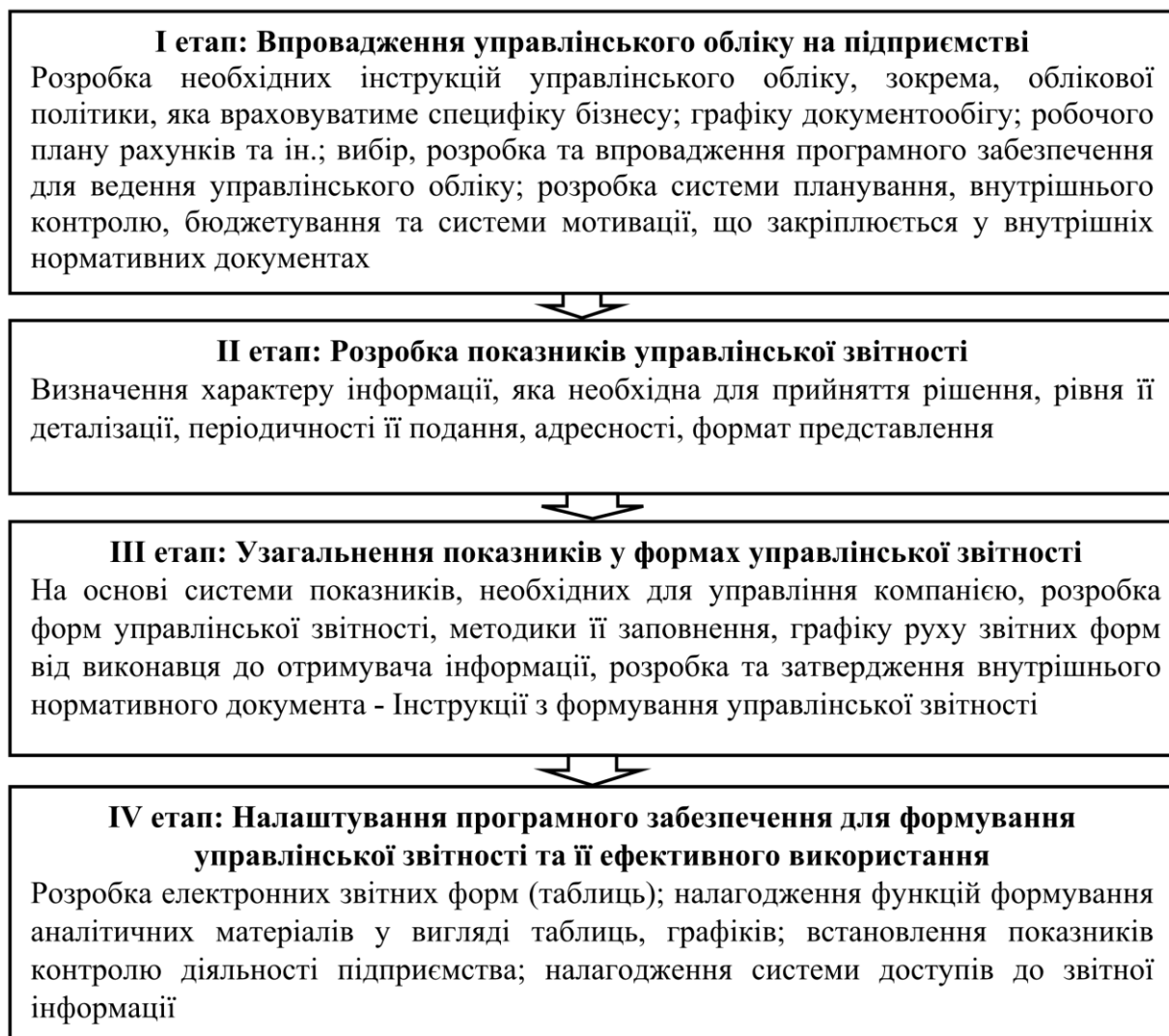

Рисунок 3.6 – Алгоритм формування системи управлінської звітності підприємства

Джерело: [9]

За рахунок застосування сучасних комп'ютерних технологій в обліково-аналітичному процесі господарюючого суб'єкта управлінський облік спроможний сформувати ґрунтовну інформаційну базу для комплексного оцінювання ефективності і рентабельності діяльності. Застосування підходу до автоматизованого оцінювання рентабельності діяльності дозволить управлінцям швидко одержувати потрібну аналітичну інформацію, зменшуючи кількість показників від загальної множини фінансових індикаторів до

критеріїв рентабельності, що дозволить ухвалювати управлінські рішення на основі досягнення їх максимального значення [22].

Важливим є впровадження сучасних технологічних рішень в системі управлінського обліку та звітності. Зокрема, застосування хмарних технологій, штучного інтелекту, потужного аналітичного інструментарію поглибленого аналізу даних. Задля цього можуть бути застосовані сучасні пакети прикладних програм, наприклад, «BAS Комплексне управління підприємством», що охоплює основні підсистеми управління та обліку (управління фінансами, бюджетування, моніторинг та аналіз показників підприємства, регламентований облік [19].

Не менш актуальним є забезпечення мотивації персоналу до освоєння новітніх інформаційно-комунікативних технологій та набуття розширених цифрових навичок на випереджальній основі. З цією метою доцільними є заходи щодо адаптації працівників до роботи в цифровому форматі, реалізації системи професійного розвитку та підвищення фахового рівня. Мотивації працівників до підвищення цифрової компетентності сприятиме низка заходів матеріального і нематеріального характеру [5].

Таким чином, головними напрямками покращення управління рентабельністю діяльності досліджуваного підприємства ТОВ «Мегабуд-ЮА», на наше переконання, виступають: дотримання оптимального балансу між стратегічними і поточними пріоритетами у сфері забезпечення прибутковості компанії; своєчасне виявлення та використання резервів у сфері зростання показників рентабельності на підприємстві; запровадження раціональних підходів до управління прибутком, витратами, собівартістю; поліпшення інформаційного забезпечення управлінської діяльності у сфері управління рентабельністю та ін.

Застосування зазначених підходів у поєднанні із постійним моніторингом показників рентабельності сприятиме поліпшенню стану господарської діяльності підприємств, нарощуванню їх конкурентних переваг.

ВИСНОВКИ

Проведений у кваліфікаційній роботі аналіз теоретичних та методичних підходів, вивчення особливостей управління рентабельністю діяльності підприємства дозволити зробити такі висновки.

Рентабельність виступає одним із основоположних індикаторів відносного характеру, що відображає ефективність функціонування підприємств, відіграючи надзвичайно вагомую роль у контексті забезпечення їх стійкості та довгострокового економічного зростання.

Головними особливостями управління рентабельністю діяльності на підприємстві виступають необхідність врахування внутрішніх та зовнішніх чинників впливу, застосування сучасних управлінських підходів (системного, комплексного, процесного, ситуаційного, маркетингового), дотримання ключових принципів та використання новітніх методичних прийомів та інструментів.

Аналіз наявних методичних підходів до оцінювання показників рентабельності на підприємстві дозволив констатувати, що найбільш поширеними показниками виступають: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність виробничих фондів та рентабельність реалізації продукції. Для цілей розрахунків можуть бути застосовані показники валового, операційного або чистого прибутку, при цьому, відсутні нормативні значення рівня рентабельності, однак позитивним вважається її зростання у динаміці.

Оцінювання загальних тенденцій функціонування досліджуваного підприємства дозволило констатувати погіршення ситуації в останні два роки, що знайшло своє відображення у зменшенні загального обсягу балансу, обсягів дебіторської і кредиторської заборгованостей. Водночас, позитивним явищем є збільшення обсягу наявних грошових коштів.

Аналіз динаміки показників фінансово-економічного стану підприємства засвідчив аналогічні негативні тенденції упродовж 2022-2023

років, що проявилось у зниження виручки від реалізації продукції, фінансового результату діяльності компанії, а також стрімкому зниженні розміру одержаного чистого прибутку.

Вищезазначені явища призвели до суттєвого погіршення показників рентабельності діяльності підприємства, оскільки за даними останніх двох років вона значно знизилася.

До пріоритетних напрямів поліпшення підходів до управління рентабельністю діяльності компанії віднесено застосування стратегічного бачення, забезпечення узгодженості стратегічних і тактичних цілей та завдань у сфері керування рентабельністю, інтенсивний пошук та впровадження резервів її підвищення (технологічних, організаційних та ресурсних).

Констатовано, що на даний час підприємство потребує запровадження дієвих підходів щодо більш ефективного управління прибутком в контексті підвищення рентабельності його діяльності. З цією метою доцільно впроваджувати заходи щодо оптимізації витрат та собівартості продукції в цілому, що є можливим завдяки ресурсо- та енергоефективним технологіям, економії витрачання ресурсів, недопущенню непродуктивних витрат.

Важливим аспектом на сьогодні виступає поліпшення інформаційно-аналітичного забезпечення управління рентабельністю, включаючи подолання проблем, зумовлених стрімким розвитком цифровізації (оснащення робочих місць новітнім технічним і програмним забезпеченням, навчання фахівців навичкам використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій, захист інформації, впровадження розширеного аналітичного інструментарію у сфері оцінки і прогнозування розмірів прибутку та рентабельності).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аберніхіна І.Г., Валенюк Н.В., Суботіна Г.О. Підвищення рентабельності підприємства галузі автомобільних перевезень за напрямками комерційної діяльності. Наука та прогрес транспорту. *Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*. 2018. №2. С. 18-30.
2. Андросова О. Показники рентабельності підприємств машинобудування як індикатори ефективності їх діяльності. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2019. №4. С. 13-25.
3. Базілінська О.Я., Панченко О.І. Управління рентабельністю підприємств в умовах нестаціонарної економіки. *Бізнес Інформ*. 2020. №3. С. 360-365.
4. Батченко Л.В., Гончар Л.О., Лясківська В.М. Оптимізація управління прибутком та рентабельністю підприємств сфери туристичного бізнесу: прикладний аспект. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2020. Т. 25, Вип. 5. С. 55-61.
5. Брюховецький Я.С. Мотивація розвитку цифрових навичок та компетенцій працівників підприємств. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. №2. С. 216-222.
6. Вовк О.М., Ковальчук А.М., Комісаренко Я.І., Джулай А.В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. *Modern economics*. 2020. №21. С. 37-44.
7. Гаватюк Л.С. Основні чинники підвищення рівня рентабельності підприємств в сучасних умовах господарювання. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. №4(2). С. 59-62.
8. Гаватюк Л.С., Пілат А.К. Удосконалення системи управління рентабельністю як умова ефективного функціонування підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. №2. С. 47-50.

9. Гуцаленко Л.В., Попова О.О. Управлінська звітність в контексті удосконалення інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень. *Біоекономіка і аграрний бізнес*. 2022. Т. 13, №2. С. 31-45.
10. Данкевич А.Є., Міліневська В.Д. Фактори та резерви підвищення рівня рентабельності на підприємстві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2020. №18(2). С. 8-12.
11. Дем'яненко Т.І. Управління прибутком і рентабельністю промислових підприємств та напрями його вдосконалення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2020. Вип. 41. С. 32-38.
12. Дзюбенко О.М. Підходи до економічного аналізу рентабельності лісогосподарських підприємств. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. №1. С. 9-14.
13. Довжик О.О., Гаркуша С.А. Управління витратами як чинник підвищення прибутковості і рентабельності сільськогосподарських підприємств. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 23, №2. С. 37-44.
14. Євтушенко В.А., Куценко Т.М., Данилейко Є.І. Інформаційне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю в контексті цифровізації і розвитку індустрії 4.0. *Ефективна економіка*. 2023. №4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_4_33 (дата звернення: 03.05.2024).
15. Єпіфанова І.Ю., Безрученко І.В., Паламарчук Н.О. Фінансове планування діяльності вітчизняних підприємств за показниками рентабельності. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 23, №2. С. 45-50.
16. Івахненко С.В. Підходи до дослідження рентабельності підприємств в умовах воєнної економіки. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2022. Т. 7, вип. 1. С. 48-53.
17. Каминський П.Д. Прибуток та рентабельність як показники ефективності діяльності підприємства. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія: Економічні науки*. 2016. №64. С. 160-167.

18. Кільницька О.С., Ткачук В.І., Єжова Л.В. Вплив цін сільськогосподарської продукції на її рентабельність у сільськогосподарських підприємствах України. *Ефективна економіка*. 2022. №11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_11_16 (дата звернення: 20.04.2024).

19. Кошіль А., Мельянова Л. Управлінська звітність в інформаційно-технологічному забезпеченні. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2023. Вип. 3. С. 338-344.

20. Крамар І.Ю. Факторний аналіз діяльності машинобудівних підприємств за показником рентабельності власного капіталу. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. №3. С. 121-124.

21. Круглова О., Козуб В., Козуб С., Наумова Т., Акімова Н., Твердохліб К. Уплив економічних та неекономічних чинників на рентабельність підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2023. №1. С. 193-205.

22. Курган Н.В. Інформаційне забезпечення рентабельності експортних операцій підприємства в умовах автоматизації обліково-аналітичного процесу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. Вип. 45. С. 92-97.

23. Куцик П.О., Вірт М.Я., Герега О.В. Оцінка показників рентабельності та ділової активності торговельних підприємств України за 2008-2016 роки. *Ефективна економіка*. 2018. №12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_12_11 (дата звернення: 22.04.2024).

24. Лебедєва А.М. Методичні аспекти аналізу рентабельності діяльності підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2012. Т. 17, Вип. 3-4. С. 29-36.

25. Мішина С.В., Мішин О.Ю. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління соціально-трудовими відносинами. *Ефективна економіка*. 2023. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_1_21 (дата звернення: 05.05.2024).

26. Морохова В., Бойко О., Ковальчук О. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері маркетингу. *Економічний форум*. 2023. №1. С. 38-43.

27. Нечипоренко С.С. Методичні підходи до оцінювання рентабельності діяльності підприємств». Сучасний стан економіки України: проблеми та перспективи розвитку: матеріали Х Обласної наук.-практ. конф. учнів та здобув. вищої освіти, м. Кропивницький, 19 квіт. 2024 р. / Центральноукр. нац. техн. ун-т; м. Кропивницький: ЦНТУ, 2024. С. 52-54.

28. Олександренко І., Вальчишина В. Управління рентабельністю сільськогосподарських підприємств в Україні. *Економічний форум*. 2023. №1. С.138-145.

29. Правдюк Н.Л. Рентабельність операційної діяльності підприємств: обліково-аналітичний аспект. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №12. С. 124-141.

30. Пудичева Г.О. Оцінка впливу логістичних факторів на показник рентабельності активів підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. №2. С. 99-110.

31. Савченко В.М., Смірнова І.В., Смірнова Н.В. Інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2022. Вип. 8. С. 75-86.

32. Сакун А.Ж., Пристемський О.С. Роль управлінського обліку в інформаційному забезпеченні бізнес-процесів підприємств. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2020. Т. 25, Вип. 1. С. 218-222.

33. Тешева Л.В., Титаренко В.В. Основні засади формування механізму управління рентабельністю підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 27(2). С. 31-35.

34. Тітова Є.О., Сейсебаєва Н.Г. Аналіз рентабельності як один із основних способів попередження банкрутства підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. №9(1). С. 29-32.

35. Чайка Т.Ю., Мартинова В.В., Ісіченко Є.Ю. Система коефіцієнтів рентабельності продажів підприємств сфери гостинності: розрахунок за фінансовою звітністю та сучасні тенденції аналізу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2019. Вип. 33. С. 236-242.

36. Чемчикаленко Р.А., Смолякова А.А. Напрями підвищення ефективності управління рентабельністю підприємства (на прикладі підприємств торгівлі). *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 329-334.

37. Чуприна Л.В., Лобанова Ю.Ю. Управління витратами підприємства як основа підвищення його рентабельності. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. №4(1). С. 8-11.

38. Ярмак О.В., Коваль О.М. Рентабельність як показники ефективності підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2020. №18(2). С. 46-49.